

SZAKDOLGOZAT

Sady Norina
Ménészgazda

Készthely
2024

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyet
Georgikon Campus
szakot gesztoráló intézet neve
Méneggazda felsőoktatási szakképzés
Ló és Lovassportok története és jelene**

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens

Belső konzulens
intézete/tanszéke: Élettani és
Takarmányozástani
Intézet
Takarmányozástani és Takarmányozás-élettani
Tanszék

Készítette: Sady Norina

Készthely
2024

Tartalom

1. Bevezetés	2
2. Irodalmi áttekintés	3
2.1.Lótenyésztés Története	7
2.2.A versenyzés kialakulásának története	9
2.3.Lovasversenyek napjainkban	10
2.4.A lovassport szakágai	10
2.4.1. Díjugratás	10
2.4.2. Military	12
2.4.3. Fogathajtás	17
2.4.4. Lovastorna	20
2.4.5. Lovasíjászat	22
2.4.6. Lovaspóló	24
2.5.Galopp	25
2.5.1.Kisbér	26
2.5.2.Kincsem	26
2.5.3.Imperiál	26
2.5.4. Overdose	27
2.6. A díjlovaglás kialakulása	29
2.6.1. Díjlovaglás lényege, szabályai	30
2.6.2. Etikai irányelvek a ló jóléte érdekében	31
2.6.3. Díjlovaglás célja és feladatai	32
2.6.4. Díjlovagló versenyek	37
2.6.5. A lovasok öltözete	37
2.7. Visszatekintés a magyar lovassport történetébe	38
2.8. A magyar lovassport jelenkori lehetőségei	38
3.Következtetés és javaslat	41
4. Összegzés	42
5. Köszönetnyilvánítás	43
6. Szakirodalmi források	44

Ló és lovassportok története, jelenlegi helyzete

1.Bevezetés

Az elmúlt években annyira felgyorsult körülöttünk minden, hogy nincs időnk semmibe beleásni magunkat, éppen ezért választottam ezt a témát, hogy egy kicsit mélyebben is belemáshassak. Az embereknek nincs ideje eleget sportolni , ami negatív hatással van ránk mind fizikailag, mind lelkileg, ugyanis, ha felülök a lovamra a külvilág elcsendesedik.

Teljesen mindegy, hogy éppen komoly edzésen veszek e részt, vagy terepen csacsogunk egy barátnőmmel, vagy éppen versenyre készülünk, ott és akkor megnyugszom. Szerintem fontos lenne, hogy a gyerekek is minél korábban neki álljanak lovagolni, sokkal céltudatosabb és gondoskodóbbak lesznek az életben.

Dolgozatomban a lovassportok közül a díjlovaglás szakágát fogom bővebben bemutatni, emellett rövid összefoglalót a díjugratás, military, galopp, fogathajtás, lovastorna, lovasíjászat és a lovaspólóról is.

2.Irodalmi áttekintés

2.1. Lótenyésztés története

A ló körülbelül hatezer éve társa az embernek. Házasítása változást hozott az emberiség történetében. Az ember és a vadló első találkozása, vadász és zsákmány találkozása volt. Amikor a házasított lovat a már igázott szarvasmarha helyére járomba fogták, gyökeresen megváltozott az emberek élete is. Megszűntek a távolságok. Rendkívüli mértékben fellendült a kereskedelem, a gazdaság, a kultúra. A hódítók egész sorát juttatták hatalomhoz, és közrejátszott a népek leigázásában. A küllős kerék feltalálása és a ló befogása tette a lovas harci kocsit a kor félelmetes és legyőzhetetlen technikai eszközévé. Főként háborús és vadászati célokra használták a lovat, de voltak már igás fajták is, amelyek a hatalmas málhás kocsikat húzták. Az ókori keleten kialakult tenyésztési, hasznosítási és tartási módszerek elterjedtek Indiában, Egyiptomban, Líbiában és Észak-Amerikában is.

A lótenyésztést, lótartást különösen Egyiptomban, Babilóniában és Távol-Keleten üzték magas színvonalon. Számos lófajtát használtak vadászatra, szállításra, sőt Egyiptomban i.e. a 2. évezredben már voltak nemes, kitartó és gyors változatok is. Az i.e. 8. században a szkítáknál volt a legfejlettebb a lótartás és a lótenyésztés. A görögök a lovak katonai célú alkalmazásából nagyon sokmindent átvettek a szkítáktól, és az i.e. 7. században áttértek a harcikoszi csapatokról a lovasseregek alkalmazására. A görögök használták először békés célra a lovat. Az ókori olimpiákon i.e. 680-ban az átalakított harci kocsikkal megkezdődött a kocsiverseny, majd i.e. 648-ban a lovasverseny is. Ebben az időben Szicíliában igen magas szintű lótenyésztést is folytattak. A római és a görög versenypályákon félelmetes ellenfelet jelentettek a szicíliai lovak. A világon először a perzsák alakították ki a lovakon alapuló hírközlési rendszert, ami az egymástól egynapi lovaglásra lévő őrhelyekből állt.

Itáliában a harci lovasok nem bírtak olyan jelentőséggel, mint más birodalmakban. A Római Birodalomban csak az időszámítás utáni első századokban kezdődött meg a tervszerű lótenyésztés. A lovat viszont elterjedten használták a kereskedelemben, a közlekedésben, a szállításban. Elterjedtek és népszerűek voltak a kocsiversenyek.

Újabb történelemformáló korszakot a lovas nomád népek népvándorlásai jelentettek. A hunok, avarok, magyarok, mongolok világra szóló sikereiket a hatalmas nomád lovasseregeiknek köszönhetnék. (https://hu.wikipedia.org/wiki/H%C3%A1zi_l%C3%B3)

Az iszlám seregek elhagyták a Közel-Kelet sivatagjait, és hódító hadjárataiknak köszönhetően nagy távolságokra jutottak el, hatalmas területeket tartottak ellenőrzésük alatt. Az iszlám, az arab lónak köszönhető területi nagyságát, az arab ló pedig világhajta lett.

Európában a lótenyésztés a reneszánsz korszakban a XV-XVI. században teljesedett ki. A lovaglás már nem csak a háborúra való készülődést, hanem a művészetet is jelentette. Az Ibériai-félszigeten megalakult a spanyol lovasiskola.

Az Andalúz lovak eredete is nagyon ősi, a Kr. e. 4000-ben készült barlangrajzok tanúsága szerint az andalúzok őseit már ebben az időszakban is lovagolták, ami a történelmi kutatások jelenlegi állása szerint azt jelentette, hogy ezeket a lovakat használták a világon először hátszlóként. Bizonyítható, hogy az andalúzt már Julius Caesar korában is idegen vértől mentesen tenyésztették. A spanyol ló számos uralkodót elbűvölt. Az andalúz szerelmese volt Caligula római császár, Oroszlánszívű Richárd, NagyFrigyés és Napóleon is. Emellett szinte minden királyi és nemesi udvarnak elengedhetetlen résztvevője volt a spanyol ló vagy valamely olyan fajta, melyben spanyol vér is csörgedezik. Eredetük a 8. századra a mór időkre vezethető vissza. Az Ibériai-félszigetre került berber lovak és a helyi spanyol lovak keresztezéséből alakult ki. Más vélemények szerint ezek a lovak az egykori numíbiai-karthágói lovak utódai. A királyi udvarokban, különösen Franciaországban, már oktatták is a lovaglást férfiaknak és a nőknek egyaránt. A lovaglás valószínűleg művészetté vált. (https://hu.wikipedia.org/wiki/H%C3%A1zi_l%C3%B3)

Nehéz megállapítani, hogy pontosan mi is a lovaglás szó jelentése, de úgy is meghatározhatjuk, hogy az a különleges kapcsolat, ami ember és ló között alakul ki, amikor az ember felül a ló hátára. A lovaglás egyike a legősibb művészeteknek.

Feltételezések szerint az első lovasok Oroszország nomád törzseiből kerültek ki, de valószínűleg a lovak is ebben a régióban jelentek meg

1.Ábra: Lótenyésztés története

először. (<https://www.lovasok.hu/kikapcsolodas/lovaglas-tortenete/>)

A reneszánsz persze nem szüntette meg a ló katonai célú felhasználását és harcászati szerepét. Új katonai alakulatok jöttek létre, mint például a huszárság.

A reneszánsz korban tovább élt a katonai lovak harcászati erejében levő lehetőségek kiaknázása. A ló stratégiai pozíciót töltött be, létrejött a huszárság, amelynek kialakulásában a magyarok meghatározó szerepet játszottak. Az első császári magyar huszárezredet 1688. december 10-én állították fel, és Nagy Frigyes uralkodása alatt emelkedett fénykorára.

(https://hu.wikipedia.org/wiki/H%C3%A1zi_l%C3%B3)

A magyar történelmet áttekintve a nomád életformától kezdve a könnyűlovas huszárok megjelenéséig számtalan mozzanat emelhető ki, amely a lovak központi jelentőségét mutatja a kultúrában, a hagyományokban és az identitástudatban. A magyar nyelv lóval kapcsolatos szókincsének egyedülálló gazdagságát mutatja, hogy csupán a lovak színét háromszáz kifejezéssel képes megkülönböztetni. Az egyik legkiemeltebb tisztelettel övezett lovagkirályunk, Szent László lovát, Szöget is név szerint ismeri a népemlékezet. A nemzetközi hírű és a történelmi emlékezet által kiemelt helyen kezelt huszárokat az 1848–49-es szabadságharcra azonosítjuk, mivel ők jelentik a lovas hadviselés hosszú történetének egyik utolsó nagy korszakát. Azonban a huszárság, mint könnyűlovas fegyvernem története évszázadokkal korábbra nyúlik vissza. Így például Hadik András, az egyik leghíresebb huszártiszt is a 18. században érte el katonai sikereit.

A könnyű fegyverzetű lovasok története azonban ennél is messzebbre visszavezethető a történelemben, pontos kezdetei nehezen meghatározhatók. A rendkívül hatásosnak bizonyuló harcmodor külföldi terjedése azonban nyomon követhető. A huszárok a 16. századtól fokozatosan jelentek meg Európa-szerte, Lengyelországban, Oroszországban, majd Thököly kuruc hadaiból több huszár eljutott Franciaországba. A Rákóczi-szabadságharc után Franciaország mellett Poroszországban és Bajorországban is hadi szolgálatba léptek. E fejlemények csupán egy-egy fejezetei a hazai lovas hadviselés történetének. Mindazonáltal rámutatnak a lovak kiemelt jelentőségére a különböző

életterületeken. (<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>)

A lovak katonai felhasználása tovább folytatódott azzal, hogy a tüzérség alkalmazta őket a lövegek megfelelő helyre szállításához. A második világháborúban ezt a feladatot tüzérhámos lovakból álló négyes vagy hatosfogatok látták el.

Az ipari forradalom idején a szállítási feladatokat, mind a személy vagy a teherszállítást illetően, az igáslovak erejére alapozták. A vasút-társaságok voltak a legnagyobb lófelhasználók több, mint egy évszázadon keresztül. Lovak szállították a szenet, vasércet,

nyersanyagokat és a lakosság számára az élelmiszert. Dolgoztak a bányákban is és a személyszállításban is nagy szerepet játszottak.

(https://hu.wikipedia.org/wiki/H%C3%A1zi_l%C3%B3)

A 19. században még számos ágazatban meghatározó volt a „lóerő”, a katonaság mellett a mezőgazdaságban és a közlekedésben, de még mint „energiaforrás” is rendelkezésre álltak. Utóbbi tényező arra utal, hogy az állatokat többek között a szállításban, vagy a malmok meghajtásához is igénybe vették. Majd a 19. század második felétől kezdődően valósult meg az a nagyobb léptékű technológiai fejlődés, amely fokozatosan kiszorította a „lóerő” használatát. Ezzel párhuzamosan jelentős változáson ment keresztül a hadviselés is.

Ugyanakkor érdemes látni, hogy még a második világháborúban is harcoltak lovashadosztályok. A lótarás e fejlemények tükrében a 19. századtól kezdődően fokozatosan új hangsúlyokat nyert, és ilyen módon egyre inkább a hobbi lótarás és a versenysportok kerültek a reflektorfénybe. (<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>)

A lovaglás egyes irányzatainak kifejlődésében fontos szerepet játszott még az észak- és kelet-európai telepesek előrenyomulása Amerika keleti részéről. Ekkor kezdődött meg az „aranyláz” korszaka. A spanyol telepeseket a mai Texas, Új Mexikó, Arizona és Kalifornia területéről Mexikóba üldözték. (<https://western.lovaszovetseg.hu/a-sport-tortenete/>)

Ez abban az időben kezdődött, amikor spanyol telepesek a meggazdagodás reményében meghódították a mai Egyesült Államok dél-nyugati részét. A kontinens végtelen távolságait azonban úgy tűnt, hogy csupán lovakkal lehet legyőzni.

Kalifornia akkoriban olyan spanyol kolónia volt, mely 150-200 évig a világtól elszigetelten létezett. Az egykor a hódítókkal érkezett lovak – a szarvasmarhákhoz hasonlóan – teljesen szabadon éltek, s ők alkották a vadon élő mustang méneseik állományát. A telepesek a legjobb lovakat befogták és betörték.

Ez a vidék és életforma szükségessé tette a lovaglást. A kaliforniai zabla és a western nyereg a spanyol zablákból és nyergekből alakult ki.

A 19. században kezdődött meg a keleti nagyüzemekben a húsfeldolgozás, ezért az elvadult texasi szarvasmarha csordákat befogták, és a marhaközpontokba hajtották, majd onnan vasúton keletre szállították őket. Mintegy 30 évig ezek a nagyszabású jószágterelések formálták a nyugat történetét, melyek a mai western lovaglási stílus kialakulásában is nagy szerepet játszottak.

Két lovaglási mód alakult ki ebben az időszakban Amerikában: a kaliforniai és a texasi stílus.

- A kaliforniai stílust a nagy, szabad területeken dolgozó vaquerók alakították ki, akik a hagyományt követve, meggyőződésből voltak lovasok. Elődeik Spanyolországban bikaviadalokon vettek részt, és harci lovakat képeztek ki, melynek technikájából a vaquerók átvették azokat az elemeket, melyeket a marhákkal való munka során alkalmazni tudtak. Számukra ménesekkel dolgozni generációk óta megszokott dolog volt. Lovuk volt a legértékesebb tulajdonuk.
- A texasi stílus szintén a spanyol lovagló hagyományokon alapul, ám elsősorban a marhahajtás gyakorlati részének követelményeit tartotta szem előtt. A nagy marhahajtások a legendás Chisholm –ösvényen folytak. Ebben az időszakban 4 millió szarvasmarhát tereltek texasból a teherpályaudvarokra. A marhacsordák tulajdonosai otthontalan férfiakat fogadtak fel, akik néhány dollárért vállalták a megpróbáltatásokat. Vad lovakat fogtak be, néhány hét alatt képezték ki őket, s már akkor belovagoltnak számítottak, ha embert tűrtek meg a hátukon. Ezeket a lovakat az út végén eladták. A texasi farmokon dolgozó lovast – eredetileg idénymunkást – a sors változtatta lovassá. Számára a marhák őrzése volt a legfontosabb, s ennek kiváló eszköze volt a ló.

Összegezve tehát a kaliforniai stílust szinte minden külső befolyás nélkül egészen a 20. századig ápolták és fejlesztették. A mai napig a kaliforniai hatás jellemzi Kalifornia, Oregon és Nevada államok lovaglási stílusát. A texasi stílus a mai Texas környékén kialakult spanyol-mexikói lovaglási mód, melyre hatással volt az angol lovaglási mód. Arizona, Új-Mexikó, Colorado, Kansas, Nebraska és Oklahoma államok jórészt a texasi stílust vették át.

(<https://western.lovasszovetseg.hu/a-sport-tortenete/>)

2.2. A versenyzés kialakulásának története

A 20. századtól kezdve a lovaglás elveszítette korábbi jelentőségét és kiszorult a mindennapi életből a szórakozás és a sporttevékenység területére.

A lovassport nemzetközi és hazai története is igen gazdag és változatos. Fontos kiemelni, hogy a hadászati összefüggések nem csupán érintőlegesek. A lovassportok a lovaskatonák felkészülésének részét képezték, így például a középkor népszerű eseményei voltak a lovagi tornák. A lovassport azonban az elmúlt évszázadokban jelentősebben átalakult. Széchenyi István, aki maga is huszártiszt volt, óriási fejlődést indított el az 1820-as évektől kezdődően a

hazai lótenyésztés és a versenyzés területén. Ezekben a sportokban rendkívül fontos a lovak teljesítménye, tudása, kiképzésük minősége és

szintje. (<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>)

Mint minden sportág, a lovassport is hosszú utat tett meg az egymás közötti spontán versengéstől a nemzetközileg elfogadott, szigorú szabályok szerint zajló, teljesítményre és rekordra törekvő versenyzésig.

Az első lovasversenyt, amelyet a modern lovassport előzményének tartanak, 1864. április 15-én tartották Dublinban. A programban díjlovaglás és terepverseny szerepelt. Ezt követte a Párizsban 1866-ban tartott verseny, amely a következő években ötfordulós sorozattá fejlődött. Az első osztrák-magyar lovasversenyre 1873-ban, Pozsonyban került sor, majd 1874-től minden évben Bécsben tartottak díjlovaglós és díjugratós versenyt. Belgiumban 1881-ben, Olaszországban 1884-ben, Hollandiában 1886-ban, Németországban 1894-ben volt lovasverseny. A díjlovaglásból, különböző követelményű díjugratásokból, fogatmérkőzésekkel álló versenyt francia néven concourshippique-nek hívták. Ez a név maradt fenn a lovasversenyek rövidítésében: CH.

A 19. században nemigen fordultak elő nemzetközi versenyek. Az elsőre az 1900-as párizsi világkiállítás alkalmával került sor, de csak a lovaspóló volt olimpiai szám. Az osztrák-magyar monarchia lovasai pedig első alkalommal az 1902-ben tartott torinói versenyen mérköztek más nemzetek lovasaival. A londoni olimpia előkészülete idején már foglalkoztak a gondolattal, hogy a svéd Clarence Rosen gróf javaslatára a lovaglást is az olimpiai számok közé veszik, amire gróf Andrássy Géza, a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke egy tiszteletdíjat adományozott. A díjat 1912-ben nyerte el Jean Cariou (FRA) százados, jelenleg Lausanne-ban őrzik, az Olimpia Múzeumban.

Noha az olimpián nem került sor lovasversenyre, egy évvel később, 1909-ben a londoni Olimpia Hallban, az International Horse Show keretében három-három lovassal Argentína, Belgium, Franciaország, Kanada, Olaszország, Nagy-Britannia között rendezték az első csapatversenyt. A szakirodalom ezt a versenyt tartja az első Nemzetek Díja versenyszámnak, amelyet még ugyanez évben az olaszországi San Sebastianban öt fős ékuipék nemzetközi versenye követett.

Az első világháború előtti, majd a háborút követő néhány évben a nemzetközi lovasversenyeken a résztvevő országok 2-4 lovasából álló csapatai közti versenyre a programban szereplő egyik legnehezebb versenyszámot hirdették meg, amelyet a rendező ország díjugratási feltételei, elbírálása szerint bonyolítottak le. A versenyek egységes szabályozására csak világháború után hozták létre a sportágak nemzetközi szervezetét, köztük

a Nemzetközi Lovas Szövetséget (Fédération Equestre Internationale, FEI) 1921. november 21-én, Párizsban. Valamennyi nemzetközi szövetség előírása volt a nemzeti szövetségek megalakítása. A Magyar Lovas Szövetség elődje, a Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetsége 1924. február 29-én alakult meg, és 1927. április 8-án vették fel a FEI tagjainak sorába.

Hivatalosan a lovassport fogalma alá azok a lovassport szakágak tartoznak, amelyeket a Nemzetközi Lovasszövetség a *Fédération Equestre Internationale, FEI* szervez és irányít.

A magyar lovassport a 19. század második felére felvirágzott, azonban a dicsőséges évszázad után a világháborúk alatt és a 20. század második felében tragikus állománycsökkenés történt. Az előző század derekáig még kilencszázazres létszám jellemezte a mai országhatáron belüli lótaratást, amely szám a század utolsó évtizedeire 100 ezer körülire csappant. A rendszerváltás ugyan változást hozott a lovas ágazat számára, így például megjelent a sportlótartás is, de a lovasélet továbbra is számtalan nehézséggel

szembesült. (<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>)

Kincsem, a magyar csodakanca a legnépszerűbb magyar versenyló, aki a magyar versenysport talán első olyan alakja volt, aki megmutatta, hogy a sportban elért nemzetközi sikerek hozzájárulhatnak a nemzeti büszkeség emeléséhez. Ennek köszönhetően születése után száz-százötven évvel is készülnek róla könyvek, szakmunkák és kasszasikert elérő film is.

Ugyanakkor azt a tényt már jóval kevesebben ismerik, hogy nem Kincsem volt az egyetlen magyar csoda versenyló. Mellette számtalan, nemzetközi versenyeken kimagasló eredményeket elérő ló is fémjelzi a hazai lovassport történetét, közöttük a legeredményesebb lovak közé tartoznak Kisbér, Tokió, St. Simon vagy Imperál.

(<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>)

2.3. Lovasversenyek napjainkban

A nehéz helyzetben lévő lovassportok esetében 2010 után megjelent a célzott sportpolitika és -támogatás, valamint a lovasturizmus fejlesztésére irányuló programok is elindultak. Ennek nyomán emelkedett az igazolt versenyzők száma, és a versenysport is fejlődött. A lovas ágazat fejlesztése csupán néhány éve kezdődött el, de jövőbeli potenciált hordoz többek között a lovasturizmus, ló- és lovassportok, lótenyésztés, szabadidős lovaglás, és a kapcsolódó rendezvények terén. Ennek mentén az olyan rendezvények, mint a Nemzeti Vágta nem csupán a lósportot és a kapcsolódó ágazatokat erősíti, hanem a ló immateriális értékére is épít.

Nagyobb változások történtek a hazai lovassport nemzetközi szereplésében is, amely egy új korszak kezdetét jelezheti. Míg az előző olimpiák alkalmával kizárólag a magyar öttusázókat láthattuk ló nyergében, addig a párizsi olimpia már más képet fog festeni. Nem csupán amiatt történik változás, hogy az öttusából kikerült a lovaglás. 2024-ben a párizsi olimpián 28 év után először lesz magyar résztvevője a lovas számoknak. Kaizinger Balázs a lovastusa regionális rangsora alapján kvótát szerzett a párizsi olimpiára. Rajta kívül rendezői oldalon is lesz magyar szereplője az eseménynek, Bázár György lesz a párizsi olimpia lovastusa versenyekének vezető stewardja. Fugli Károly személyében először lesz magyar bírója a díjugrató versenyeknek, az idei világverseny alkalmából.. Emellett az idei paralimpián 20 év után először díjlovaglásban is lesz magyar induló, Fonyódi Ildikó. Érdeemes megjegyezni azt is, hogy a magyar díjlovagló csapat éppen csak egy hajszállal maradt le az olimpiai kvóta megszerzéséről! (<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>)

2.4.A lovassport szakágai

- díjugratás
- military
- fogathajtás
- lovastorna
- lovasíjászat
- lovaspóló
- díjlovaglás

A lósport

- Galopp
- Ügető

2.4.1. Díjugratás:

Az első díjugrató versenyekre a 19. század második felében, Londonban, Dublinban (Royal Dublin Society Show, ez a verseny ma is világhírű), Párizsban és Bécsben került sor. Ebben az időben kizárólag a lovas stílusát értékelték a versenyeken, de a szabályok fokozatosan úgy alakultak, hogy egyre hangsúlyosabbá vált az ugróképesség is.

Amikor 1912-ben olimpiai versenyszám lett a díjugratás, a szabályok még meglehetősen bonyolultak voltak, de a FEI 1921-es megalakulásával megtörtént a szabályok egységesítése,

és megkezdődött a modern díjugrató versenyforma kialakulása. A díjugratás volt az első a lovassportok közül, ami a televíziós közvetítéseknek és a szponzori szerződéseknek köszönhetően profi sportággá vált. A sportágnak nagy lökést adott a világkupa 1979-es bevezetése, amivel a díjugrató versenyek egész évben folytathatók lettek, és a korábban hagyományosan csak szabadtéren folytatott versenyek tére bekerültek a sportcsarnokokba, és eljutottak a világ legnagyobb városaiba. (<https://somoogyifoto.gportal.hu/gindex.php?pg=33801695>) A versenyek a ló ugrókészségét, képességét, ügyességét és engedelmisségét, a versenyző lovas tudását teszik próbára különböző feltételek mellett. A cél, hogy a versenyző lovával hibátlanul lovagoljon végig a pályán, és a meghatározott szintidő alatt érjen célba. A helyezéseket az elkövetett hibák alapján döntenek el: az akadály leverése, vagy a vizesárok fehér szegélyének érintése a patkóval 4 büntetőpont, érinteni viszont lehet a rudakat, ha a helyükön maradnak. Engedetlenség esetén – a ló nem hajlandó lendületből venni az akadályt, megtorpan – négy büntetőpont jár, a második ellenszegülés kizárással jár.

2.Ábra: Díjugratás

Ugyanez áll az esésre is: akár a ló, akár a lovas esik el, az nyolc büntetőpont, második alkalommal kizárják a versenyzőt. Az időtúllépésért a selejtezőben egy hibapont jár négy másodpercenként – a döntőben már másodpercenként egy pont az büntetés. (<https://somoogyifoto.gportal.hu/gindex.php?pg=33801695>)

Az a versenyző nyer, aki a legkevesebb hibapontot kapja, és a legrövidebb idő alatt teljesíti a feladatokat. A legrangosabb díjugrató verseny az Olimpiai játékok díjugratása. A díjugrató versenyek pályái 1 métertől 1,6 méterig kerülnek kiírásra.

A díjugratás a lovassportok egyik leglátványosabb, legnépszerűbb versenye. Ebben az ágban található a legnagyobb számú versenyző is. Szakemberek szerint az egész a ló kiképzéséről, a ló és lovasa közti kapcsolatról szól, valamint arról, hogy a lovas mennyire képes a lehető legjobb vonalon végig vezetni a lovat, és milyen a ló ugróképessége.

A klasszikus számokban minden résztvevő, aki hibátlan alappályát teljesít, összevetésben vesz részt, ahol a gyorsaság is számít. Végül az a ló-lovas páros nyer, akik a legkevesebb hibát követik el és a leggyorsabb teljesítményt nyújtják.

Miközben számos helyről arról lehet hallani, hogy egyre kevesebben sportolnak, a díjugratás népszerűsége egyre nő. A nehéz gazdasági helyzet ellenére a lovasok nem elhagyják a versenysportot, hanem a gyermekektől a felnőttekig egyre többen érdeklődnek, illetve választják sportágukként a díjugratást. A cél az, hogy a legrugalmasabb, a legjobban tanított, a legügyesebb és a legfegyelmettebb lovas és ló nyerje a versenyt.

2.4.2. Lovastusa vagy Military:

3.Ábra: Military/ Lovasnemzet.hu

A lovastusa történetét a 18. századi Poroszországig lehet visszavezetni, ahol kifejlődött az ún. „Champagne” lovaglás iskolája. Militarynak nevezik a lovassport egyik legszebb és

legnehezebb versenyt. Eredetileg a katonalovak összetett háromnapos versenye volt. Ez a versenyág magában foglal minden lóval végrehajtható feladatot, a díjugratást, a díjlovaglást és a tereplovaglást. A sportág sportértéke azért is jelentős, mert mindazon tulajdonságokból, amit a melegvérű hátszlótól kívánunk, a ló vizsgát tehet. Poroszországban a XVIII. században indult fejlődésnek a „Champagne” lovaglás művészete. A „Champagne” iskola célja olyan lovak képzése, melyek az idomító munka mellett terepbiztosak, s úticéljukat a legrövidebb úton - erejüket takarékosan használva – érik el. A kiképzés, a gyorsaság, fordulékonyaság, az engedelmség és a terepbiztonság elérését célozta. Az ottani iskolában képzett ló, a mai military lóval azonosítható. Ennek eredményeképpen a díjlovaglás kevesebb, míg a díjugratás nagyobb hangsúlyt kapott. A terepverseny továbbra is egy-fajta kondíciótesztnek számított. A kor lovassága ilyen tulajdonságokkal rendelkező lovakat igényelt. Az első nemzetközi military versenyt 1905-ben a Belga Királyi Lovasegylet rendezte meg, Military International néven. Innen származik a military, a sportág sokáig használatban lévő neve. Párizsban egy katonai lovasverseny után (1902.) az értékelés alapelveit vitatták és finomították. Az első – a maira emlékeztető szabályok szerinti – 3 napos lovastusa versenyt 1864-ben Dublinban rendezték meg. A következő években folyamatosan finomítottak a szabályokon, először a díjugratás szerepét növelték a díjlovaglás rovására, de a terepverseny szerepe megmaradt. Ezt követte – viszonylag rövid idő múlva – a sportág olimpiai bemutatkozása az 1912. évi lovasjátékokon, Stockholmban. A versenyen 11 ország vett részt, csupa katonatiszt. A terepversenyen, amely inkább távlovaglás jellegű volt, meglehetősen hosszú távot, mintegy 60 km-t kellett lovagolni (4 óra alatt), a crossra 15 perc volt megadva. Az első igazán nagyszabású olimpiai versenyt az 1924-es párizsi olimpián rendezték.

Az értékelés az 1921-ben alakult FEI által kiadott szabályzat szerint történt. Ebben a sportágban a nők először 1956-ban indultak férfiak között.

Az 1960-as római olimpián az „A” és a „C” ügétőszakasz hossza 20 kilométer volt. A 60-as években a terepviszonyok döntő megváltozása eredményezte a 10 perces kényszerpihenő bevezetését. Ezen szabály kétségtelen előnye az, hogy a lovak, ezen szünetben a cross előtt újabb erőt építsenek be, amivel a terep utolsó szakasza gyorsabb tempóban lovagolható. A gyorsabb lovaglás viszont egyfelől nagyobb kockázatot jelent az ugrásokon, másrészt nagyobb sérülésveszélyt, harmadszor másféle

kondícióedzést. (<https://somogyifoto.gportal.hu/gindex.php?pg=33801492>)

A verseny rengeteget finomodott, és előtérbe kerültek az állatvédelmi szabályok.

A Nemzetközi Lovas Szövetség (FEI) szabályzatának értelmében minden versenyen a lovak és a lovasok biztonsága és jóléte a legfontosabb szempont. Ezen, igen komoly előírások

betartására a mai versenyek szervezőinek és résztvevőinek jelentős figyelmet kell fordítaniuk. A szabályok betartását nemzetközi szaktekintélyekből álló bírói testület felügyeli az összes nemzetközi versenyen. Az akadályokat úgy tervezik, hogy korrekt kihívást jelentsenek a lovas és a ló képességeinek. Tapasztalt pályatervezők dolgoznak azon, hogy reális feladatok elé állítsák a lovast és lovát.

A mai „modern” versenyek három versenyszámból állnak.

Első napon a díjlovagló feladatot mutatják be a lovasok, melynek során a ló idomítottságát, ló és lovas összhangját kell minél eredményesebben végrehajtott gyakorlatokkal bizonyítani egy 60x40 méter nagyságú négyszögben.

A második napon kerül sor a terepversenyre, ahol a versenyzők több kilométer hosszú pályán természetes akadályokat (farönköket, árkokat, téglafalakat, sövényeket) küzdenek le. A terhelés a kategóriától függ, így a kezdő lovas és ló rövidebb távon és „szelídebb” akadályokon küzd, mint a tapasztaltabbak. A terepversenyen két szakaszt kell teljesíteni, amely több fázisból áll. Az elsőben sima úton kell ügetni, kb. 13.2 km/h-s sebességgel, a táv 4400-4500 méter, amit 20-25 perc alatt tesznek meg. Majd egy több mint 3100 méter hosszú szakaszon 8-10, egyenként 1,4 méter magas, 4 méter széles akadályon kell átugratni a lóval, mégpedig vágtázás közben. Ezután egy tízperces pihenő jön, amelyben minden állat orvosi vizsgálaton esik át. Majd ismét vágtázva kell megtenni a 7410-7980 méter hosszú pályát, amelyen 45 akadályt kell átugraniuk, közte több hosszú vizes árkot is.

Az ugrásoknál itt is hibapontok járnak – ugyanakkor a büntetőterületen kívül az ellenszegülésért, esésekért nem adnak külön hibapontot.

A harmadik napon, a díjugratás során egy stadionban kialakított, verhető akadályokból épített pályán versenyeznek a lovasok. Egy 500-800 méter hosszú zárt pályán közel egy tucat 120-130cm akadályon kell teljesíteni a díjugratást. A verőhibákért pontlevonás jár. Amennyiben a ló négyszer ellenszegül, vagy a terepversenyen bukik, akkor a versenyzőt kizárják.

A végső sorrendet a három versenynapon elért eredmények alapján határozzák meg. A lovastusa ilyen értelemben a legkomolyabb kihívást jelenti a lovassportok között, hiszen igen magas szintű sokoldalúságot követel ló és lovas részéről egyaránt. A párosnak együtt kell bizonyítania a díjlovaglásban és a tereppályán – próbára téve az összeszokottságot, kitartást és gyorsaságot. Végül az erőnlét utolsó próbáján, a díjugratásban is kiválóan kell teljesíteniük, ahol a verhető akadályok hibátlan leküzdése sok esetben igen nehéz feladatot jelent a rögzített terepakadályokhoz szokott lovak számára. A lovak állapotát a verseny során folyamatosan figyelemmel kísérik: állatorvosi szemle nyitja a versenyeket, s az utolsó versenyszámot

megelőzően a verseny utolsó napján is beiktatnak egyet. A terepversenyről beérkező ló kondícióját is figyelemmel kíséri az állatorvosi bizottság. Amennyiben probléma merül fel, a lovat a verseny bármely pontján kizárhatják az egészségügyi vagy állatvédelmi szempontok betartásának érdekében.

Szép hagyományai vannak ennek a sportágnak. Luzernből 1927-ben a harmadik díjat Grafi Frigyes hozta haza, majd az 1928-as amszterdami olimpián Adda Alfréd a 15. helyen végzett. 1933-ban Endrődy Ágoston, majd 1934-ben Német Dezső nyerte Bécsben a nemzetközi militaryt. A legjobb csapat Endrődy Ágoston Panduron, Jankovich Lőrinc Irányon, és Visy István Legényen az 1936-os berlini olimpián indult. Endrődy az 5. Jankovich pedig a 9. helyezést érte el, a csapat már várományosa volt az aranynak, amikor Visy Legényének a terepszakaszon eltörött a lába. A II. világháború utáni években a military versenyzés is újra szerveződött. Fennmaradása néhány dunántúli lovas klub edzőjének és lovasainak lelkes ügyszeretetéhez fűződik. Ez a mag tette lehetővé Horváth József, Krizsán János, Szabácsy István és Varró József csapatösszeállítással a felkészülést az 1972-es müncheni olimpiára. Sajnos a versenyt egyedül Szabácsy István fejezte be Adonisszal és 38. lett. A military újra háttérbe szorult, és megint csak néhány vidéki klub adta meg a lehetőséget az 1980-as moszkvai olimpiára való felkészülésre és részvételre. Cseresnyés László Fapipán, Gróznér István Bíboroson, Horváth Zoltán L Amuron indult, s a csapat 4. lett. A következő évben ezek a versenyzők a dániai Horsensben megrendezett 9. Military Európa Bajnokságon indultak és a nemzetközi mezőny közepén végeztek. 1986-tól főleg korosztályos (ifj-junior) EB-ken vett részt a magyar válogatott, ahol általában a 4-7. hely egyikén végeztek csapataink. Ennek a fiatalításnak az eredménye az lett, hogy Sós Attila Zsizsiken a 31. míg Hercegfalvi Tibor Lumppal az 50. lett. Az 1992-es barcelonai olimpián. 1993-ban csak egy kis balszerencsén múlt, hogy a válogatott a felnőtt EB csapat 5. helyét megszerezze. Ezen a versenyen Tuska Pál 37. lett Zátony nyergében, míg Hercegfalvi Tibor Lumppal a 38. 1994-ben Schaller Gábor Albatrosszal kiegészülve a hágai világbajnokságon ugyanez a csapat az előkelő 10. helyen végzett. 1995-ben Rómában nyitott EB-n a csapat 8. és ezzel kvalifikálta magát az atlantai olimpiára. Itt csak a csapatért lovagolnak, hiszen ezen a versenyen fordult elő először, hogy az egyénit kiválasztják. A csapat Zátony, Zsizsik, Albatrosz, Lump, végül a 10. helyen végez. A következő években 1999-2000-2001-ben inkább a korosztályos válogatottak jeleskednek a kontinens viadalokon. Több halasi sportolónak is megadatott, hogy a magyar válogatott színeiben képviselje az országot és városát az olimpiai játékokon. A lovasok közül Suti István (1960. Róma), Krizsán János (1972. München), Varró József 1980. Moszkva), Sós Attila

(1992. Barcelona, 1996. Atlanta), Tuska Pál (1996. Atlanta) vett részt olimpián. Varró József első helyen végzett a Római Katonai Világjátékokon

Az egykori Kiskunhalasi Határőr Dózsa egyéniségei, mint Varró József, Tuska Pál, vagy az alapokat lerakó közel 80 esztendőes Hirling József sokat tettek a military eredményeiért. Nem utolsó sorban említendő ifj. Tuska Pál neve, aki édesapja nyomdokain haladva a lovastusa szakágnak eredményes versenyzője. (<https://somoogyifoto.gportal.hu/gindex.php?pg=33801492>)

2.4.3. Fogathajtás

Hagyományainkban, mélyen gyökerező lovaskultúránkban világszerte igazi lovasnemzetként, a modern lovas kultúra egyik megteremtőjeként ismerik el hazánkat. Néhány fejezet erejéig tekintsünk vissza néhány évtized történeteire, tisztelettel emlékezve olyan egyéniségekre, akik versenyzőként, vezetőként, elismerést, dicsőséget szereztek hazánknak. A kocsi és a szekér megjelenése és elterjedése igen népszerűvé tette a kocsizást egész Európában. Különösen így volt ez Magyarországon, ahol az úr és a paraszt nagy kedvvel hódolt ennek a szenvedélynek. A magyar paraszti gazdaságban a kocsiló volt az a legutolsó leltári darab, amelytől megvált a gazda. Lehet, hogy az igásökrök már éheztek, fejük fölött a tetőn már benézett a napfény, de a lovak jókedvükben alig voltak fékezhetőek. Szennvedélyesen hajtott az úr és a paraszt, lova, fogata büszkeségének tárgya volt. Az akkori rossz útviszonyok között bizony ügyesen kellett hajtania annak, aki egészségesen akart célhoz érni. A nehezített körülmények között való utazás azt eredményezte, hogy a hajtás valóságos mesterséggé fejlődött, amit lelkiismeretesen gyakorolnia kellett annak, aki időben és épen akart célhoz érni.

5.Ábra: Fogathajtás/ Origó

Fogathajtó versenyek, távhajtó viadalok, fogat-kocsi-szépségversenyek már régóta ismertek, de a hajtósport versenyszabályai, mint a többi lovassportágakban, csak a két világháború közötti időben kristályosodtak ki és rögzítődtek. A magyar fogathajtók, híven az ősi hagyományokhoz, 1930 óta megszakítás nélkül a világ legjobbjai közt szerepeltek Európa nagy versenyein. Aachen, Windsor, Hamburg, Münster hosszú évtizedeken keresztül volt

hangos a magyar hajtók sikereitől. Az 1930-as években Aachen sztárja Pettkó-Szandter Tibor volt, bábolnai arabs és lipicai fogataival, 1958-61 között a gyöngyösiek büszkesége, Kádár László öregbítette a magyar hajtósport hírnevét szürke lipicai négyesével. 1964-ben a méltatlanul elfelejtett Szentmihályi Ferenc nyerte meg az aacheni nemzetközi négyesfogatversenyt. A négyesfogathajtás népszerűsége is hozzájárult ahhoz, hogy a Nemzetközi Lovas Szövetség 1969. évi kongresszusán hivatalosan is versenyágnak, szakágnak, ismerte el a fogathajtást. A fogathajtásban elért sikereinknek köszönhetően, Chevalier H. De Menton De Horne, a Nemzetközi Lovas Szövetség főtitkára, 1970-ben jelezte, hogy a FEI pártfogolja és támogatja, hogy 1971-ben, Budapest legyen a házigazdája az I. Hajtó Európa-bajnokságnak és a Hivatalos Nemzetközi Ugróversenynek. A szövetség akkori főtitkára 56 tagállam lovas szövetségét kérte fel, hogy vegyenek részt a két nagy versenyen, ami akkor nagy jelentőséggel bírt egész Magyarország számára. Díjugratásban a 12 versenyszámban, Európa 10 nemzetének legeredményesebb sportolói 124 lóval álltak rajthoz, harcoltak az elsőségért, a legjobb helyezésekért. A versenyszámokban a legeredményesebben a lengyel lovasok szerepeltek, 6 győzelmet értek el, az NSZK-beli ugratók 5, míg a svájciak 1 győzelemmel remekeltek. A magyar versenyzők közül Móra László Hadfival, és Radarral, Ákos Ajtony Őzikével, Fáklyással és Terikével, míg Balogh István Dohánnyal, Bognár Sándor Hatalmassal ért el dobogós helyezést. Széplaki Pál Kemállal és Antarillel, Hriazik Pál Bettyvel helyezettként sikeresen szerepelt. A díjlovasok között a Szent György-díjban Kruzsicz József Pasassal 5., Dallos Gyula Palavesszővel 6. helyezettként végzett. Csoportbajnokságban az Intermédiaire versenyszámban a Molnár, Kövy, Dallos, Kruzsicz összeállítású csapat bronzérmes lett. A klasszikus olimpiák hangulata elevenedett meg a lovaspályán, amikor az ókori fogatversenyeket idéző bigák és quadriák után felvonult az I. Hajtó Európa-bajnokságon résztvevő 17 négyesfogat. Erre az alkalomra hazánkba érkezett Fülöp herceg, a Nemzetközi Lovas Szövetség akkori elnöke, részvételével különös rangot adva a sporteseményeknek. A legnagyobb érdeklődést kiváltó fogatversenyre rajthoz állt Erzsébet királynő négy szürke oldenburgi ménből álló fogata, Sir John Miller hajtóval a bakon, aki ezredesi fokozatban a királynő főlovászmestere címet viselte. Természetesen a rendezők a protokoll szabályai szerint az 1-es rajtszámot adták a királynői fogatnak. Az már nem a protokolli udvariasság része volt, hogy a fogat a bírálatkor az első helyen végzett. Tulajdonképpen szépségversenynek is nevezhető volt ez akkor, a hajtók, a lovak, a segédhajtók, a hajtó, a kocsi és a szerszámok milyenségét, stílusát, tisztaságát, a nemzeti

sajátosságokat, hagyományokat figyelembe véve lett pontozva, de ezek mellett kitért a lovak kondíciójára, megjelenésére, de még a hajtó ostortartására is.

A királynői fogat után a kettes rajtszámmal, négy sárgagelderes lóval Douglas Nicholson indult szintén Nagy-Britannia színeiben. Ezután három csehszlovák fogat következett, Václav Kurka, Jirij Kocman és Frantisek Hruzik hajtókkal. Az első két hajtó kladrubi szürkét, míg a harmadik szürke-fekete mén négyest hajtott. A jugoszláv Antun Zuzák lipicai fajtával, Szymoniak Antoni Musial Wielkopolska fajtájú, a szintén lengyel Zygmund Waliszewski négy szürke anglo-arab ménnel rajtolt. 10-11-12-es rajtszámot viselt a három NSZK versenyző. Franz Lange sötétpej holsteini, Walter Sirrenberg pej holsteini, Fred Freund, szintén pej színű holsteini négyesfogatával nevezett az Európa-bajnokságra. (Fred Freund bátyja a később világbajnoki címet elért négyesfogathajtó, Michael Freundnak.) A két svájci versenyző, Auguste Dubay, Anton Frey sárga, illetve pej színű hannoveri lovakkal vágott neki a versenynek.

Az akkori idők klasszisa, Abonyi Imre a 15-ös, Fülöp Sándor a 16-os, a magyar csapat harmadik tagja, Papp József a 17-es rajtszámot viselte. Abonyi négy szürke ügetőt, Fülöp szürke-fekete színű kishéri mént, Papp fekete kishéri kanca-fogatot hajtott.

Az első versenyszámban, a díjhajtásban a svájci A. Dubay, a német F. Lange, és Fülöp Sándor volt a dobogós sorrend, őket követte Abonyi, D. Nicholson és J. Miller Angliából. Az akkor még távhajtásnak nevezett maratonhajtást óriási, soha nem látott érdeklődés előzte meg. A Budapest-Mátyásföldtől Gödöllőig tartott terepverseny pályája mentén ezrek álltak, és a célnál is több ezer érdeklődő várta a befutó fogatokat. A rendezők, különösen a biztonságiak „öröme” Fülöp herceg az akkori angol nagykövettel lóháton kísérte végig a két angol versenyzőt.

A versenyszám győztese Abonyi Imre lett, a lengyel hajtó Szymoniak és Papp József előtt. Utánuk a sorrend J. Miller, Fülöp Sándor, és D. Nicholson. Az utolsó versenyszámban, az akadályhajtásban a magyar hajtók újra remekeltek és mindhárom dobogós helyre hazai versenyző, Abonyi Imre, Fülöp Sándor, és Papp József állhatott fel. A verseny összetett eredményei alapján az I. hajtó Európa-bajnokság aranyérmese Abonyi Imre lett, Fülöp Sándor ezüstérmesként, míg Papp József bronzérmesként fejezte be a négyesfogathajtás első, legnagyobb hivatalos világversenyét.

A 70-es évektől négyesfogathajtásunkban példa nélküli sikersorozat indult el. A magyar fogathajtás nagyszerű adottsága, hogy generációnként képes újítani önmagát. Kádár László fogathajtásban elkötelezett tanítójának, parancsnokának, Babits Gyulának köszönhetően, Abonyi Imre, Pettkó-Szandter Tibor és Abonyi László segítségével lett a

fogathajtás legeredményesebb versenyzője. Ez a folyamat a következő évtizedekben is töretlenül megmaradt, a magyar lovasszakemberek tudásuk, versenyzői tapasztalataik önzetlen átadásával tanítottak, képezték a fiatalabb versenyzőket, ezzel fogathajtásunk sikertörténete tovább folytatódhatott. (<https://www.lovasok.hu/lovassportok/fogathajtas/a-magyar-fogathajtas-tortenete/>)

2.4.4. Lovastorna

A lovastorna szakágban a ló, a futószárazó és a lovastornász közösen versenyeznek egy egységet alkotva. A ló egy minimum 15 m átmérőjű körön halad, míg a lovastornász akrobatikus gyakorlatokat mutat be a ló hátán. A versenyen a bírók egyaránt pontozzák a lovat, a lovastornászt és a kettejük közötti harmóniát. A lovastornászok három kategóriában versenyezhetnek: egyéniben, párosban és csapatban. A versenyeken a lovastornászok először hét kötelező gyakorlatot mutatnak be, melyeket a bírók 0-10 pontig terjedő skálán pontoznak. A verseny második része a szabadon választott gyakorlatból áll, mely során a versenyzők egy zenés koreográfiát mutatnak be.

6.Ábra: Lovastorna/ Barcsihirek.hu

A lovastorna elnevezés a latin eredetű voltizsálás magyarosított változata. A latin volitare (olaszul volteggiare), azaz röpködni szó a lovon végzett gimnasztikát és tornát jelöli. A voltizsálásra utaló legrégebbi tárgyi emlékek a görög olimpiai játékok idejéből származnak. Az időszámításunk előtti 648-tól 444-ig terjedő időben – vagyis a 33. olimpiától a 84. olimpiai játékokig – többször található olyan utalás, amely a gyermekek, felnőttek lóval kapcsolatos gimnasztikáját írja le vagy ábrázolja.

A lovon végrehajtott torna, vagyis a mai értelemben vett voltizsálás először a német irodalomban jelent meg: Andreas Schmidt tett róla említést, 1713-ban, Nürnbergben kiadott munkájában. 1839-ben Chappon írt vívó- és voltizsálókönyvet, amelyben így nyilatkozott: „A voltizsálás erősíti, gyorsabbá és ügyesebbé teszi úgy az alsó, mint a felső testrészeket; minden másnál jobban kiképezi és megacélozza az egész testet. A voltizsálás tulajdonképpen egy vegyes ugrás, amelyet a tánc, a vívás és a lovaglás mellett művészetté képzett ki a gimnasztika.”

Leírásával és céltudatos tanításával hazánkban először Nagyszombaton találkozunk. Itt a Kollégium mellé az 1770-es években királyi konviktust létesítettek, és az Adalbertinum nevű intézetet is létrehozták, ahol melléktárgy volt a vívás és a tánc mellett a voltizsálás is. Az 1820-as, 30-as években a lovassport két nagy felkarolója, Széchenyi és Wesselényi tett kísérletet a gyermeklovaglás hazai népszerűsítésére, ennek ellenére különböző ágazatai nálunk nem tudtak meggyökeresedni. A voltizsálás szinte eltűnt, és csak a katonai nevelésben és a katonai kiképzésben kapott állandó helyet.

A 19. század végén, a 20. század elején Európában a voltizsálás tehát a lovas katonai kiképzés segédeszköze lett. Nyereg nélkül illetve felnyergelt változatban végezték lovon a tornagyakorlatokat, amelyek azonban mind kivitelezésben, mind célban eltértek a mai gyakorlatoktól. Az 1920-as években a voltizsálást még az olimpiai játékok sportágai közé is felvették, de csak katonák részére. Az 1920-as antwerpeni olimpiai játékokon egyéni és csapatszámot írtak ki, de szerepelt a voltizsálás az 1928-as amszterdami olimpián is, rendőrségi és katonai résztvevőkkel.

Amikor a katonaság elhagyta a lovat, nem igényelte tovább a voltizsálást sem, hiszen szerepe csak az volt, hogy az újoncokat a lóhoz szoktassa, és mintegy a lovaglás előiskolájaként segítse, alapozza meg a későbbi lovaglástanulást. A II. világháború után a lovassport civilé lett, és a katonaság helyett a civil lovassportnak kellett megteremtenie saját utánpótlásának lehetőségeit. A gyermeklovassport keretében a voltizsálás tömegméretű elterjedése Németországban indult meg, ahol hamar felismerték a sportág lovaglást megalapozó előnyeit, olcsó voltát és nagy gyermeklétszámot foglalkoztató lehetőségeit. A lovastorna Németországban, Ausztriában és Svájcban már negyven éve versenysport. Hazánkban az 1930-as évek katonai bemutató voltizsálása teljes feledésbe merült, csak az 1970-es években éledt újjá, majd 1984-ben önálló sportág lett.

A lovastorna tehát úgy indult, mint a felnőtt lovassport előiskolája, amely megismerteti és megszeretteti a gyermekek széles tömegével a lovat, a későbbiekben azonban önálló sportággá nőtte ki magát. A technika finomodott és az összehasonlítható versenyzésig

fejlődött, az egyes országok pedig fokozatosan rögzítették a voltizsálás szabályait. Nemcsak alapszabályok és bírálati vezérfonalak, de részletes gyakorlati leírások is megjelentek, lehetővé téve a nemzetközi összevetést, a nemzetközi versenyeket is. A sportágat végül 1983-ban a Nemzetközi Lovas Szövetség is elismerte önálló szakágként. Az első Európa-bajnokságot 1984-ben, Ebreichsdorfban, Ausztriában rendezték. A lovastorna a négyévente megrendezésre kerülő Lovas Világjátékok műsorán is szerepel.

(<https://lovastorna.lovasszovetseg.hu/a-sport-tortenete/>)

2.4.5. Lovasíjászat

A lovasíjászat egy harcművészet, de Magyarországon már indult kezdeményezés, hogy olimpiai sportág legyen. Lényege, hogy egy mozgó ló hátáról íjjal kell célba lőni. A történelem során elsősorban a lovasnomád nagyállattartó népekre jellemző sajátos harcmodorhoz köthető. Napjainkra a világon csak Magyarországon és Erdélyben foglalkoznak vele komolyan, de Kassai Lajosnak köszönhetően már szinte a világ minden részén létezik.

7.Ábra: Lovasíjászat/ lovasok.hu

A lovasíjászat kialakulása az ázsiai sztyeppék lovasnomád népeihez köthető. Legismertebb alkalmazói, a szkíták, hunok, szarmaták, bolgárok, magyarok, kunok, törökök, mongolok, pártusok. A lovasíjászatra a visszacsapó íjakkal és a lovakkal való bánás magas szintű összhangja

jellemző. A ló kitágítja a harci alkalmazás lehetőségeit a gyalogos íjászzal szemben, hiszen lövés közben is képes a helyváltoztatásra. Az ellenséges sorokat általában távolról indított nyílzáporral próbálták megtörni, miközben ők maguk mozgásban voltak, nem nyújtottak könnyű célpontot az ellenfél gyalogos íjászáinak. Az ellenséget körbelovagolva, folyamatosan támadták. Gyakran színleltek menekülést, mely szintén az ellenséges sorok felbomlását eredményezte, mivel üldözőbe vették őket, viszont az üldözők továbbra is célpontot jelentettek. A könnyű fegyverzet és a tartalék lovak használata lehetővé tette jelentősebb távolságok megtételét is. Közelharcban is megállták a helyüket a harcosok, mivel nem csak íjjal bántak jól, hanem egyéb fegyverekkel is: kelevéz, szablya, fokos, csatacsillag. A lovakra jellemző volt a lobbanékonyság, gyorsaság, szilajság. A lovak is egyfajta fegyverként működtek. Az őseink által használt íjak a leletek szerint 35–60 kg húzóerőt kívántak meg. Napjainkra a klasszikus sztyeppe-i lovasíjászat nem maradt fent. A koreai népek körében a Hwarang-do, Japánban a Yabusame, Kasagake és az Inuoumono nevű népi játékokban találkozunk vele, de ezekben is inkább a szellemiség, mint a harcszerűség gyakorlása az elsődleges.

A Yabusame események Japánban ma is népszerűek, habár inkább hagyományőrzési célból rendezik őket, mint valódi sportként. Itt egy 255 méteres pályán kell hagyományos öltözetben végiglovagolni és három célt eltalálni. Közben pedig minden lövésnél az íjászok ‘in-yo-in-yo’ kiáltást hallatnak, amely a fényre és a sötétségre utal (akár csak a yin és a yang), nyilak pedig sivító hangot adnak ki.

A lovasíjászat sportként való újrateremtésének közismertté vált alakja Kassai Lajos. Több évtizedes kutatás és gyakorlás után mára megteremtette a modern kori lovasíjász sportot, melyet világszerte egyre többen űznek. A verseny során egy 90 m hosszú pályán kell végigvágtatni, és közben a céltáblákra (3 db) előre, oldalra és hátrafelé fordulva lőni. Szintén kiemelkedő Kelemen Zsolt szerepe, aki a lovasharc keretében nemcsak a lovasíjászat, hanem a lovas népek, különösen a hunok és a honfoglaló magyarság lovas harci kultúráját próbálja gyakorlati módszerekkel is rekonstruálni.

A lovasíjászok egy része – köztük maga Kassai Lajos is – előszeretettel alkalmazza edzésmódszerként a futásíjászatot. Erre magyarázat lehet, hogy mindkét sport esetében felfokozott testi állapotban kell jól lőni, továbbá a lovasíjászathoz és a futásíjászatához is elengedhetetlen a jó kondíció – így a két sportág jól kiegészítheti egymást.

Magyarországon a lovasíjászatot első sorban Kassai Lajos tartja életben, aki a Kassai-völgyet is üzemelteti Kaposmérőn, ami a világon az egyik legjobban felszerelt lovasíjász-központ. Ő az, aki a lovasíjászat oktatását is megszervezi. Kaposmérő mellett még néhány helyen vannak

lovasíjász központok, például Gútán, Debrecenben, Hódmezővásárhelyen de még Ausztriában is, ahol versenyeket is rendeznek. A központok egyébként kánságokba vagy törzsekbe tömörülnek, a törzsfővel, avagy kánnal az élükön. Minden évben több versenyt is rendeznek, bár ezek hivatalosan nem számítanak magyar bajnokságoknak.

A lovasíjászat nemzetközi versenyei

A Nemzetközi Lovasíjász Szövetség négy nagy versenysorozatot tart nyilván a sportágon belül. A világbajnokság mellett az Európa-bajnokság, az Európai Grand Prix és a Nemzetközi Grand Prix sorozat eseményeit is nagy nemzetközi figyelem övezi. A világbajnokság és az Európa-bajnokság nem kerül minden évben megrendezésre, csak kétévente. A Grand Prix sorozatok nem egyszeri események, hanem egy év során zajlanak a kapcsolódó versenyek. Az Európai Grand Prix sorozat 2014. óta fut és ebben három különálló verseny kerül megrendezésre, háromfős nemzeti csapatok szereplésével. Az ezen elért eredmények alapján kerül ki a szezon végén a győztes.

A Nemzetközi Grand Prix sorozat 2020-ban indult el, a covid járvány ellenére. Itt a csapatok lovasíjászaik versenyeznek három pályán, és az eredményeik a csapat eredményét adják ki a szezon végén. A versenyt meghatározott időpontokban rendezik meg, és ezen 9 csapattag vesz részt, de úgy, hogy 3-3 versenyzőből álló kisebb csapatok küzdenek egymással.

(<https://hu.wikipedia.org/wiki/Lovas%C3%ADj%C3%A1szat>)

2.4.6. Lovaspóló

A lovaspóló perzsa eredetű és feltehetően a legősibb labdajáték. Egy nagy sík mezőn a négy lovasból álló csapatok, hétszer nyolc percig tartó játékszakaszban, pólóütőkkel az ellenfél kapujába igyekeznek juttatni a bambuszgolyót. A szünetekben a játékosoknak lehetőségük van lovat váltani. A játékra a gyors vágta, a hirtelen megállás, a ritmusváltások és a hirtelen

8.Ábra: Lovaspóló/ lovasok.hu

fordulatok jellemzőek. A lóversenyek és a lovassport szövetség története Magyarországon. Magyarország vonatkozásában elég sokszor szokták emlegetni, hogy lovasnemzet vagyunk, ami egyébként helytálló állítás is lehet, főleg, ha a magyar lovassport történelmére gondolunk. Alapvetően a magyar lovassporttal kapcsolatban az első, amire mindenki asszociál, a lovi fogadás, hiszen már hosszú évtizedek óta tölt be közösségformáló szerepet Magyarországon a lóversenyekre való fogadás.

Alapvetően a lóversenyek nem kizárólag a fogadások miatt jöttek létre, hanem szórakozási, társadalomépítési céllal. Lassan 100 éve létezik hazánkban magyar lovassport szövetség, és bár a lovi fogadás eredményei alapján úgy tűnhet, hogy a magyar átlagemberek csak fogadni szeretnek a lóversenyekre, a lovassport szövetség mindent elkövet azért, hogy a lovassportokat minden téren, régióban és társadalmi csoportban népszerűsítse. Hiszen gondoljunk bele, a lovassport egyáltalán nem csak a lóversenyeket jelenti, hanem ide tartozik például a military lovassport, a díjugratás vagy éppen a díjlovaglás is. És ez utóbbiakra elég ritkán fogunk eseményeket találni az online sportfogadó oldalakon.

A magyar lovassport szövetség és egyáltalán a magyar lovassport történetét a következőkben megpróbáljuk nagyon röviden összefoglalni. (<https://spabook.net/blog/kulso-cikk/magyar-lovassport-multja-jelene-jovoje/>)

2.5 Lósport: Galopp

A galoppon belül megkülönböztetünk sík- és ugróversenyeket, az ugróversenyek pedig lehetnek gát- vagy akadályversenyek. A lóversenysport őshazája Anglia, két szakága a galopp- és az ügetőverseny. A galopp az 1700-as évek második felében indult világhódító útjára, legismertebb versenye az Epsom Derby. Népszerűsége és elterjedése a világban a labdarúgással egyenértékű. A lóverseny komoly hatással volt több más sportág fejlődésére. A Derby szavunkat – mely a hároméves angol telivér ménnek és kancák legjelentősebb versenye

4.Ábra: Galopp/ Kincsempark.hu

– ma már minden komolyabb csapatverseny rangadójának szinonimájaként alkalmazzák a köztudatban. A történelmi kezdet első sikerét 25.000 néző előtt, gróf Károlyi György 6 éves sárga lova, Babieka aratta. Őt tekintjük a magyar lóversenysport első győztesének! A győztes lovat gróf Széchenyi István, a hazai lóversenysport megteremtője tenyésztette. A győztest 133 font (74,5 kg) teherrel Siveyer Jakab lovagolta. A legnagyobb magyar a lóversennyel a polgárosodás mellett, a hazai lótenyésztést és a gazdaság színvonalát kívánta fejleszteni. Az első magyarországi versenypálya a mai Soroksári út és Üllői út között terült el. Az ügető versenyt néhány évtizeddel később, 1883-tól rendezik hazánkban.

(<https://www.lovasok.hu/lovassportok/a-galopp-versenyek-tipusai-sik-gat-es-akadalyversenyek>)

2.5.1. KISBÉR a IX. század egyik legkiemelkedőbb magyar tenyésztésű versenylova, aki máig egyetlen magyar lóként megnyerte az EpsomDerby-t.

2.5.2. KINCSEM a legismertebb ló nem csak hazánkban, de szerte a világon. A verhetetlen csodakancsa két- és ötéves kora között négy teljes szezonon keresztül 54 versenyen indult és győzött, sorra verve Európa legjobbjait. A legendás versenylóról nevezték el a pesti lóversenypályát, a Kincsem Parkot és az új lóversenyjátékot a Kincsem+-t. A Kincsem Parkban – a budapesti galopp pálya főbejáratánál 1977-ben felállították életnagyságú bronzszobrát. A “HungarianWonder” Kincsem valódi regényalak. Se előtte, sem azóta nem volt ló, ami megközelítette volna. Nem ügyeskedés szülte az 54 győzelmet, hanem a képesség, az acélosság, a szinte tudatos küzdőképesség: elsőnek lenni a legjobbak között! Ez az oka annak, hogy a világon mindenütt ő volt és maradt a “HungarianWonder”, a “Magyar csoda”. Kincsem vitathatatlanul a magyarok kedvenc lova. A Nagy Ervin és Petrik Andrea főszereplésével készült Kincsem romantikus kalandfilm vetítéseire 2017-ben akkora tömeg csődült össze, hogy új termeket kellett nyitni a mozikban. Tizenegy éve nem nyitott ilyen jól magyar film. Legtöbbször egyszerre a Kincsem Parkban a Derby és Kincsem Film Fesztiválon nézték meg a filmet. Több, mint ezer ember az eredeti környezetében, a műemlék lelátóról, Herendi Gáborral, a rendezővel és Nagy Ervinnel, a főszereplővel együtt szurkolt a fimbeli csodakancának.

2.5.3. IMPERIÁL az aranyszörű taltos a XX. század legsikeresebb tenyésztésű magyar versenylova. Három versenyévi pályán keresztül nem akadt ellenfele a pályán, Magyarországon végig veretlen maradt. 1963-ban két Derby-t nyert és futott az Egyesült Államokban. Trénere

Aperianov Zakariás – becenevén Pubi bácsi – 16 lovával nyert Magyar Derbyt, köztük Imperiállal. Ez a teljesítmény – a bécsi Derbivel együtt 17 győzelem – nem hivatalos Guinness-rekord.

2.5.4. OVERDOSE a közelmúlt világklasszisa, a világ egyik leggyorsabb lova. Sokáig őrizte veretlenségét. A hazai lóversenysportot szinte vele azonosítják, sikerei százezrekkel ismertette meg azt. Első csikóit láthattuk futni a Kincsem Parkban. Overdose 2008-ban a világ harmadik legjobb sprintere, Európában pedig a legjobb hároméves sprinter volt. Értékét 5 millió euróra, – mintegy 1,5 milliárd forint – becsülték. A Lóversenyszervezők Nemzetközi Szövetségének (International Federation of Horseracing Authorities) világranglistáján, amely a 2008. november 1. és 2009. május 17. között lefutott versenyek alapján készült, az összesített rangsorban Overdose – valamennyi távot, évjáratot és kontinenst tekintve – a tizennegyedik helyen állt! (<https://kincsempark.hu/losport/>)

2011 folyamán steeplechasecross country pálya épült a Kincsem Parkban, így az eddigi sík és gátversenyek mellett akadályversenyeket is rendezhetnek a

fővárosban. (<https://www.lovasok.hu/lovassportok/a-galopp-versenyek-tipusai-sik-gat-es-akadalyversenyek/>)

A síkversenyeknek is több típusa van, de ezek könnyen elkülöníthetők az ugrószámoktól, hiszen itt nem nehezítik ugrások (gátak vagy akadályok) a pályát, a lovak különböző hosszúságú sík távokat futnak. A síkversenyeket hagyományosan a márciustól novemberig tartó galopp szezonban rendezik meg, angol telivérek (esetenként versenyfélvérek) futják, és a pályáik egyenletesen laposak.

Itt minden a sebességről szól, a lovak versenyvágta jármódban haladnak, amely során a lónak csak legfeljebb két lába éri egyszerre a talajt, a lebegő szakasz megnyúlik; a lebegés után a talajfogás sorrendje: külső hátsó láb, belső hátsó láb, külső elülső, belső elülső láb.

Síkversenyeket az angliai Newmarketben rendeztek először, de ma már Európa-, sőt világszerte elterjedté váltak, a Távolság-Kelettől egészen Amerikáig.

(<https://www.lovasok.hu/lovassportok/a-galopp-versenyek-tipusai-sik-gat-es-akadalyversenyek/>)

Az ügetősportban BAKA és ELLY Európa-rekordot állított fel a XX. század első felében. KABALA és API a hatvanas és hetvenes években volt eredményes Közép-Európában. Az elmúlt húsz évben sokat fejlődött a sport, amit BUTTERFLY és ILLETMÉNY sikerei bizonyítanak. (<https://kincsempark.hu/losport/>)

Az ugróversenyek Írországból, pontosabban Dél-Írországból erednek, a 18. század során alakultak ki, és hazájukban még mindig rendkívül közkedveltek.

Az ugróversenyek egyik változata a gátverseny, ahol a lovak a síkversenyhez hasonlóan egy nagyjából ellipszis alakú pályán futnak, ám ezt a pályát különböző, kisebb méretű ugrások, úgynevezett gátak tarkítják.

Az akadályverseny (más néven: steeplechase) abban tér el a gátversenyektől, hogy a pálya az ellipszistől eltérő vonalvezetésű is lehet, és magasabbak az akadályok, de még mindig a gyorsaság számít. A steeplechase elnevezés onnan származik, hogy eredetileg nem erre a célra elkészített pályákon, hanem kint, a szabad téren futották, toronyirányt, árkon-bokron, patakokon, folyókon keresztül.

A cross country pályán már technikás, szűk fordulók is lehetnek, és jelentős terepakadályokat (sövény, deszkakerítés, kőfal, vizesárok, szárazárok, stb.) kell átugrani a lovaknak. Az első bejegyzett akadályversenyre 1752-ben az írországi Cork-ban került sor, amikor a lovak 4,5 angol mérföld (7242,048 m) hosszúságú cross country pályán mérték össze teljesítményüket.

Az ugróversenyek folyamán megtett távolságok versenyszámoktól függően különböző hosszúságúak lehetnek, de mindenképpen lényegesen nagyobb távot tesznek meg a lovak, mint a síkversenyek során. (<https://www.lovasok.hu/lovassportok/a-galopp-versenyek-tipusai-sik-gat-es-akadalyversenyek>)

2.6. Díjlovaglás kialakulása

A kereszténység előtti időkben már Xenophón (ie. 430-354) is sokat foglalkozott olyan gyakorlatok kidolgozásával, amelyek a ló és lovas közti együttműködés legmagasabb formáját teszik lehetővé. Az ő idejében a harci lovak mozgékonyságának és gyorsaságának fejlesztése volt a cél. A háborúban a ló úgy is segíthette lovasát, hogy parancsra ágaskodott,

vagy rúgott. De ezek alapja az

9.Ábra: Díjlovaglás/ díjlovasok.hu

idomítás és a segítségadások elsajátítása volt.

A díjlovaglás olyan, tervszerűen végrehajtott gyakorlatok összessége, melyek során a lónak, a lovassal a hátán, mindenkor meg kell tartania egyensúlyát. Ehhez hosszú idomító munka szükséges. Az első udvari lovasiskola Nápolyban alakult meg 1532-ben. A talaj felett végzett gyakorlatok nemcsak a háborúban váltak a lovak hasznára, hanem remek látványt nyújtottak a közönség számára is. 1733. után a nők is bejuthattak a lovasiskolákba, és már csak nem nyers erővel, hanem technikával és ésszel lovagoltak. Amit megtanultak, azt be is akarták mutatni, így a barokk korban Európa fejedelmi udvaraiban rendezett ünnepségek elképzelhetetlenné váltak lovasbemutatók nélkül. (<http://dijlovaglas.lovasszovetseg.hu/a-sport-tortenete>)

A díjlovaglást nem véletlenül nevezik a lovassportok királynőjének.

A díjlovaglás nem más, mint a ló szervezetének, természetes adottságainak és az emberrel való partnerkapcsolatának bemutatása. A versenyeket az úgynevezett díjlovas négyszögben (egy 20x60 méteres területen) rendezik. A díjlovas bírók objektív elvek alapján nullától tízig terjedő skálán értékelnek minden előírt mozzanatot. Egy mozzanatra adott pontszám nulla, ha a versenyző a feladatot nem hajtotta végre, tíz, ha kiváló. A bírók az egyensúlyt, a ritmust, a hajlékonyságot, a ló engedelmességét és a ló és lovasa harmóniáját értékelik.

A díjlovaglás célja a ló alkatának, mozgásának és képességeinek harmonikus kifejlesztése. A szakszerű kiképzéssel a lovak izomzata lazává, mozgása lendületessé és rugalmassá válik. A kiképzés eredményeképpen a ló nyugodttá és figyelmessé, valamint együttműködővé válik. A díjlovagló versenyeken derül ki, hogy a kiképzés mennyire volt eredményes. A díjlovaglás programjai a kezdő kategóriától a közép- és nehézosztályú feladatokon át az Olimpiai Nagydíjig terjed. Ennek programját a Nemzetközi Lovas Szövetség írja ki. Az utóbbi években nem sok siker kíséri a magyar lovassportosok szereplését az olimpián. Magyarországon a díjlovaglás legelismertebb képviselője Dallos Gyula, és leghíresebb lova a 21 éves korában elpusztult szürke mén, Aktion volt. Európa-bajnoki bronzérmes. Aktionnal az játékokon problémák adódtak, Barcelonában belázasodott, Atlantában pedig az állatorvosi vizsgálat során sántának nyilvánították, és nem engedték rajthoz állni.

2.6.1. Díjlovaglás lényege, szabályai, versenyszámai

A ló helyes tartása az ültettség és az összeszedettség eredménye. Az iskola egyensúlyban mozgó ló tartását iskolatartásnak nevezzük. Ez a megjelölés azonban relatív, mert nem függetleníthető a ló felépítettségétől, lovagoltságától és összeszedettségétől. Sajnos a lovasok az összeszedettséget nem vonatkoztatják az egész lóra, annak ültettségére, a tiszta járásra és a lendületre, hanem a tartást kizárólag a nyak helyzetéből ítélik meg. Nem törekednek a helyes iskolatartásra a ló egész testében, csupán a nyakát igyekeznek formálni.

Meg kell emlékeznünk az úgynevezett öntartásról is. Az ülés előtti ló a szár-, az ülés- és a csizmasegítségek helyes használatával rövidesen öntartásba kerül, ami annyit jelent, hogy egyensúlyba hordja saját és lovasa súlyát, ennek erre irányuló befolyása nélkül is. Vigyáznunk kell azonban, hogy meg ne tévesszen minket a vonal, vagy a szár mögött levő ló, mert bár az is tartásban, de hamis tartásban jár. Ennek a hibának felfedése aránylag könnyű, mert ha a lovas szárendezésére a ló nyakával nem nyúl utána a zabláknak, akkor a tartása hamis.

Az iskolalovaglás, vagyis a ló idomítása, formálása előrelovaglással és felvételekkel történik. A felvételeknek két fajtája van, az egész- és félfelvétellel.

Az egész felvétel a ló megállítást bármely jármódból, a félfelvétel valamely jármódon belüli tempó- vagy jármód -csökkentést szolgál. A felvételt azonban a ló összeszedettségének és ültettségének fokozására is alkalmazzuk. A felvétel használata ilyen értelemben a ló idomításának egyik alapja. Amennyit használ a jól lovagolt parade, legalább annyit árt a helytelenül lovagolt. A lovas az előrelovaglás és a helyes időben tudatosan alkalmazott fél felvételekkel összeszedi, ülteti és egyidejűleg feligazítja lovát. Amint ebből látható, a ló

feligazítása csak az összeszedésnek és ültetésnek az eredménye. Minden esetben tétfelvételt lovagolunk, ha valami újat követelünk a lótól, mint például irány- vagy tempóváltoztatáskor. Ebben az esetben a felvétellel figyelmeztetjük a lovat, hogy készüljön fel valamely feladat megoldására.

A díjlovaglást díjlovagló négyszögben hajtják végre. A négyszögbe betűket állítanak fel, minden betűhöz egy meghatározott gyakorlat tartozik. Jó memória kell hozzá, jó lovaglótudás, a lónak jó fegyelem, ügyesség, engedelmesség. A díjlovaglást nagykantárral és hosszú szárnyú nyereggel végzik.

A lovassportok közül a ló idomítottsága és engedelmességi készsége a legélesebben a díjlovaglásban mutatkozik meg. Visszatekintve XIV. Lajos korára elmondhatjuk, hogy már az akkori seregbeli kiképzésében sokat adtak arra, hogy a lovak a legkeskenyebb helyen is engedelmesen mozogjanak, forduljanak, nyugodtak maradjanak, ugyanakkor ne veszítsenek robbanékonyságukból sem. Ebben az igen magas követelményű egyéni sportágban a ló és lovas tulajdonképpen az egymásközi tökéletes harmóniát és összhangot mutatja be a porondon. A nemzetközileg előírt díjlovagló négyszögben a ló a kiképzési fokának megfelelő, meghatározott feladatokat kap, amelyeknek végrehajtását egytől tízig növekvő pontokkal értékelik a bírák. A pontszámok összesítése után alakul ki a versenyzők végleges pontszáma és ezáltal a verseny sorrendje.

A díjlovaglás leglátványosabb formája az úgynevezett Zenés Kűr, ahol a zenével összhangban mutatják be csodálatos gyakorlataikat lovaikkal a

lovakok. (<http://www.menesgazdasag.hu/hu/rolunk/szilvasvaradi-lovas-sport-klub-egyesulet/dijlovaglas-teszt.html>)

2.6.2. Etikai irányelvek a ló jóléte érdekében

A Magyar Lovas Szövetség (MLSZ), összhangban a Nemzetközi Lovas Szövetség (FEI) etikai irányelveivel, elvárja mindenkitől, aki a lovas sporttal kapcsolatban áll, hogy tudomásul vegye, hogy a ló jóléte a legfontosabb és semmilyen körülmények között sem alárendelhető sem versenyzői, sem kereskedelmi igényeknek. Az alábbi pontok betartása különösen fontos:

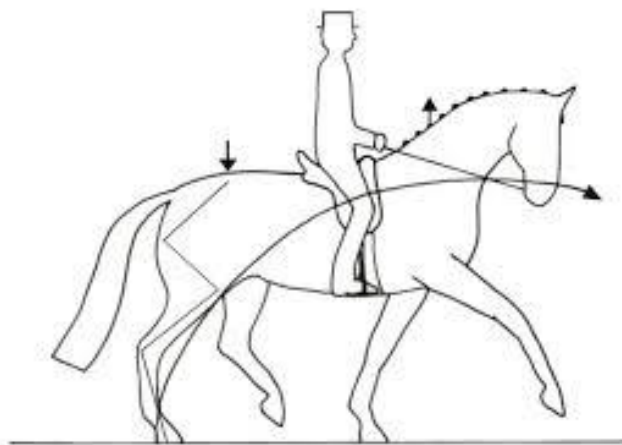
1. A ló általános jóléte
2. Erőnlét a versenyzéskor a
3. A versenyek nem veszélyeztethetik a lovak jólétét

4. A lovak kíméletes kezelése

5. Oktatás (Az MLSZ minden lovassportban érintett személyt arra ösztönöz, hogy a versenyző lovak ellátása és tartása terén a szakágában elérhető lehető legmagasabb szintű tudást szerezze meg.)

2.6.3. A díjlovaglás célja

A ló kiegyensúlyozott atlétává történő fejlesztése a harmonikus idomítás által. Ennek eredménye, hogy a ló egyidejűleg nyugodttá, hajlékonyá, elengedetté és hajlíthatóvá, ugyanakkor engedelmessé, figyelmessé és élénkké váljon, így a lovas és a ló között tökéletes összhang valósulhat meg. A ló azt a benyomást adja, hogy szívesen hajtja végre a kívánt feladatot. Figyelmes, bízik lovasában, és szívesen engedelmeskedik neki, mozgása egyenes vonalon teljesen egyenes, hajlított vonalon az ívnek megfelelő. Lépése szabályos, szabad és természetes. Ügetése szabad, elengedett, szabályos és aktív.

10.Ábra: Díjlovaglás/ díjlovasok.hu

Vágtája egyenletes, és könnyed. A hátsó lábak soha nem lomhák vagy inaktívak. A ló a lovas legkisebb segítségére reagál, amitől az egész ló étellel teli lesz. A lendület és az ízületek hajlékonysága folytán a ló mentes minden feszességtől, a ló készségesen és minden bizonytalankodás nélkül engedelmeskedik, a különböző segítségekre nyugodtan és pontosan reagál, fizikailag és szellemileg természetes, harmonikus egyensúlyban van. A lónak az egész munka során még álljban is száron kell lennie. A ló akkor van száron, ha nyaka a ló képzettségi fokának és a jármód nyújtottságának vagy összeszedettségének megfelelően többé-kevésbé feligazított és ívelt, támaszkodása puha és könnyű, a ló teljesen átengedő. A ló a fejét tartsa nyugodtan, kötelezően kicsivel a függőleges előtt, tarkója legyen rugalmas és a nyak legmagasabb pontja, a lovasával szemben semmiféle ellenállást ne fejtessen ki.

Kádenciáról – mely a ló teljes harmóniájának az eredménye - ügetésben és vágtaban beszélünk, akkor amikor a ló nagyon ütemesen, lendületesen és egyensúlyban mozog. A kádenciát az ügetés és vágta minden feladatában és minden iramában fenn kell tartani. Az ütemet minden jármódban fenn kell tartani-ez a díjlovaglás alapkövetelménye.

A lépés olyan haladó jármód amelyben, a patadobbanások szabályos és jól elkülöníthető négy ütemben követik egymást, úgy hogy az egyes ütemek közötti időintervallum egyenlő.

Megkülönböztetünk középlépést, összeszedett lépést, nyújtott lépést és szabad lépést.

Ezeknek jól elkülöníthetőnek kell lenniük és az átlépés mértéke is változik.

Az ügetés kétütemű jármód, amelynél az átlós lábak lépnek egyszerre és az ütemeket lebegő fázis választja el egymástól (bal elülső és jobb hátsó, majd fordítva). Az ügetés legyen mindig szabad, határozott, szabályos. Az ügetés minőségét az összbenyomás alapján bírálják el, vagyis, a lépés ütemessége és rugalmassága, valamint mind összeszedettségben, mind nyújtásban a kadencia és a lendület alapján. A minőség mutatója a rugalmas hát és az aktív hátsó lábak, valamint az ügetés minden fajtájában az ütem és a természetes egyensúly fenntartására való képesség. Megkülönböztetünk: munkaügetést, ügetéslépések nyújtását, összeszedett ügetést, középügetést és nyújtott ügetést.

A vágta háromütemű jármód, amelyben pl. jobb kézen a patadobbanások a következő sorrendben követik egymást: bal hátsó láb, bal elülső és jobb hátsó láb egyidejűleg, jobb elülső láb, majd lebegő fázis következik, amelyben mind a négy láb a levegőben van, ezután következik az újabb vágtaugrás. A vágta mindig bizonytalankodás nélkül kell elkezdeni, a vágtaugrások szabályosak, könnyedek és kadenciózottak. Minőségét az összbenyomás alapján bírálják el. Az összbenyomást meghatározza a vágtaugrások szabályossága és könnyedsége, a kadencia - mely a tarkóban átengedő támaszkodásból és a hátsó lábak fokozott aktivitásából eredő tevékeny hátsó lábak mozgásából ered-, valamint azon

képesség, hogy mennyire marad meg ugyanaz az ütem és a természetes egyensúly vágtában, ide értve a vágtában végrehajtott iramváltások átmeneteit is. A ló egyenes vonalon egyenes marad, míg az íven megfelelően hajlított. Megkülönböztetünk: munkavágtát, vágtaugrások nyújtását, összeszedett vágtát, középvágtát és nyújtott vágtát.

A hátralépés lebegő fázis nélküli, kétütemű, diagonális lábsorrendben végrehajtott hátrafelé irányuló mozgás. Az átlós végtagok felváltva emelkednek és helyeződnek vissza a talajra, az első és a hátulsó lábak egy vonalon maradnak. A lónak végig száron kell maradnia, és hajlandónak lennie arra, hogy bármikor meginduljon előre felé. Súlyos hiba, ha a ló a lovas segítségadását megelőzi, vagy elsiet, vagy ellenszegül, vagy a szár ellen megy, vagy ha a hátulsó lábaival az egyenesről letér, vagy terpeszt, vagy a hátulsó lábak inaktívak, vagy az elülső lábait húzza. A lépéseket az elülső lábak hátralépésével számolják. A hátralépést követően a ló zártan állj-ban marad, vagy azonnal megindul a kívánt jármódban.

A jármód- és iramváltásokat(az átmenet) pontosan a megadott helyen kell végrehajtani. A jármód kádenciáját (kivéve lépésben) egészen addig a pillanatig fenn kell tartani, amíg a ló jármódot nem vált, vagy meg nem áll. Az átmenetek a jármódok közt jól behatárolhatók, az ütem és a kadencia végig megmarad. A ló könnyedén támaszkodik, nyugodt és helyes tartásban megy. Ugyanez vonatkozik az egyik feladatból a másikba való átmenetre.

Minden feladatot vagy átmenetet alig láthatóan végrehajtott félfelvételekkel kell előkészíteni. A félfelvétel a lovas testsúly-, csizma- és szársegítségeinek szinte egyidejű és koordinált mozdulata, melynek célja, hogy a ló figyelmét felkeltse, és egyensúlyát javítsa az alacsonyabb vagy magasabb jármódba való átmenetek előtt. Azáltal, hogy a hátulsó lábak több súlyt vesznek fel, aktívabbá válnak, emiatt a ló eleje megkönnyül és a ló általános egyensúlya javul.

Irányváltások lovaglásakor a ló (teste) legyen a haladás ívének megfelelő íven hajlítva, maradjon elengedett, és ellenszegülés nélkül engedelmeskedjen lovasa segítségeinek anélkül, hogy megváltozna a jármód, az ütem vagy az iram.

A díjlovas programokban a patanyom figurák a kiskörök, kígyóvonalak és nyolcasok.

A combra való engedés célja: A ló hajlékonyságának, valamint oldal irányú elmozdulásra való hajlandóságának demonstrálása. A combra való engedés az FEI versenyeken munkaügetésben hajtandó végre. A ló majdnem egyenes, enyhe állításban halad előre, úgy hogy a lovas a hajlított oldali szemboltozatot és orrlyukat látja. A belső oldali lábak átlépnek a külső oldali lábakon. A combra való engedést be kell építeni a ló kiképzésébe, még mielőtt készen állna az összeszedett munkára. A későbbiekben, az előrehaladottabb vállat be feladattal együtt, a legjobb módja annak, hogy a ló hajlékony, elengedett és feszültségmentes legyen, ami szabadságot, rugalmasságot, a jármódok ütemességét, harmóniát és könnyedséget

eredményez a mozgásában. A combra való engedést végre lehet hajtani az „átlóvonalon”, ebben az esetben a ló lehetőleg párhuzamosan haladjon a hosszú fallal, az elülső lábak egy kicsit megelőzhetik a ló farát. Ha a hosszúfal mentén történik a combra való engedés, akkor a ló teste 35 fokos szöget zár be a hosszúfallal.

A hosszahajlítások célja a combra való engedés kivételével a hátsó lábak alálépésének fejlesztése és fokozása, és ezáltal az összeszedettség fokozása. A hosszahajlításokban - a vállat be, a farat be, a farat ki és a féloldalazás gyakorlatokban - a ló enyhén hajlítva különböző patanyomon megy.

A féloldalazás a farat be változata, ami nem a hosszúfal mentén, hanem az átlóvonalon kerül végrehajtásra. Összeszedett ügetésben, vagy összeszedett vágásban hajtható végre. A féloldalazás gyakorlatnál a ló enyhén, a lovas belső lába körül a mozgás irányába hajlított. Hogy a vállak nagyobb vállszabadságot és mozgásteret kapjanak, fontos, hogy a lendület, különösen a belső hátsó lábak aktivitása, megmaradjon. A ló teste majdnem párhuzamos a hosszú fallal, az elülső lábak kissé megelőzik a ló farát. Ügetésben a külső lábak átlépik és keresztezik a belső lábakat. Vágásban a féloldalazás előre és oldal irányú ugrások sorozata. A féloldalazás célja ügetésben, hogy a vállat-be feladathoz képest nagyobb szögű hajlítást bemutatva egyenletes, összeszedett ügetést mutasson be az átlón. Az elülső és a hátsó lábak lépjenek keresztbe, az egyensúly és kadencia maradjon fent. A féloldalazás célja vágásban, hogy a hajlítást fenntartva folyamatos előre és oldal irányba haladva a vágta összeszedettségét és elengedettségét megmutassa, és fejlessze. A feladat során a ló nem veszítheti el az ütemét, egyensúlyát és könnyed elengedett hajlítottságát.

A piruett (félpiruett) két patanyomon lovagolt 360 fokos (180 fokos) fordulat, amelynek sugara egyenlő a ló hosszával, és a ló eleje a hátulja körül fordul. A vágtapiruett vagy félpiruett célja, hogy bemutassuk, hogy a ló hogyan fordul meg a belső hátsó lába körül kissugarú körön a fordulat irányába hajlítva, úgy, hogy közben a vágta aktivitása és tisztasága megmarad, a feladat előtt és után egyenesen, és egyensúlyban marad a ló. A vágásban végrehajtott piruettben, félpiruettben a bíró számára felismerhetőek kell legyenek a tiszta vágtaugrások, azonban, az átlós lábak (belső hátsó, külső elülső) nem érintik egyszerre a földet.

Hátulja körüli fordulat lépésből. Fiatalabb lovagnál, melyek még nem állnak készen az összeszedett lépésre a „hátulja körüli fordulat” egy megfelelő gyakorlat a ló összeszedettségének előkészítésére. A „hátulja körüli fordulat” középlépésből hajtandó végre. A feladatot félfelvételek sorozatával kell előkészíteni, amelynek eredményeként a lépéshossz

valamivel rövidebb lesz és a hátsó lábak hajlíthatósága fokozódik. A ló nem áll meg sem a fordulat előtt, sem a végén.

Hátulja körüli fordulat állj-ból állj-ba.

Az előremenési kedv fenntartása érdekében, a fordulat megkezdésekor megengedett néhány lépés előre. Ugyan azok az elvek irányadók, mint a „hátulja körüli fordulat lépésből” esetében.

A passage erősen összeszedett, magas és nagyon kadenciózott ügetés. A passaget a hátsó lábak fokozott aktivitása, a térd- és csípőízületek nagyfokú hajlítottsága és a mozgás elegáns rugalmassága jellemzi. Az átlós lábpár felváltva - meghosszabbodott lebegési fázissal - kadenciózottan emelkedik és helyeződik vissza a földre

A piaffe nagymértékben összeszedett, kadenciózott, a lábak átlós emelésével végrehajtott mozgás, ami azt a benyomást adja, hogy a ló egyhelyben mozog. A ló háta elengedett és rugalmas. A hátsó lábak ültetettek, fokozott konchajlítást mutatnak, így a vállak és az elülső lábak szabadok, könnyedén mozognak. Minden átlós lábpár felváltva, egyenletes kádenciával és elrugaszkodással emelkedik és helyeződik vissza a talajra.

A lendület egy határozott és energikus, de a lovas ellenőrzése alatt tartott, a hátsó végtagokból kiinduló, előreajtó energiaátvitel, amely a ló atlétikus mozgását eredményezi. A lendületesen mozgó lovat a könnyed támaszkodás és az elengedett, lengő hát jellemzi.

Az engedelmisség nem jelent alárendeltséget, hanem a lovas és a ló közötti harmonikus, a ló bizalmán alapuló kapcsolatot, amelyben a ló figyelmesen, bizalommal, készségesen, könnyedén, fesztelenül törekszik végrehajtani a lovas által megkívánt gyakorlatokat. Az engedelmisség a könnyű támaszkodásban, az elengedett rugalmas tarkóban is megnyilvánul, ellenkező esetben a ló a lovas keze ellen megy, tehát szár fölött vagy szár mögött van. A legfőbb kontaktus a ló szájával a csikózabla.

A ló összeszedettségének célja a ló egyensúlyának továbbfejlesztése és javítása, mivel azt a lovas súlya többé-kevésbé megváltoztatta. A ló olyan képességeinek fejlesztése, hogy a hátsó lábak ültetettsége fokozódjon és a ló jobban a súlypont alá lépjen, annak érdekében, hogy a ló eleje könnyedebbé és mozgékonyabbá váljon.

A lovasnak minden feladatot látható erőfeszítés nélkül kell lovagolnia. A lovas egyensúlyban, elengedetten, mélyen, laza ágyékkal és csípővel, nyugodt, jól leengedett combokkal és lábszárakkal üljön. A sarok a legmélyebb pont. A felsőtest fesztelen és egyenes. A kéz független a lovas ülésétől. A kezek nyugodtan, közel egymáshoz, a hüvelykujj a legmagasabb pont és a könyök, alkar a ló szájával egyvonalban van. A könyök a test mellett helyezkedik el. Ezek a feltételek segítik a lovast, hogy a ló mozgását puhán és szabadon követhesse. A nemzetközi díjlovagló versenyeken kötelező a lovaglás során a szárazakat két kézben tartani. A

programlovaglás befejezése után azonban, a négyszög lépésben, hosszú száron történő elhagyásakor a lovas saját döntése szerint egy kézbe veheti a száracat. Kűr esetében, lásd: Irányelvek Bírók részére kűr bírálatahoz, és Irányelvek a kűr nehézségi fokának megítéléséhez, elérhető a www.fei.org - weboldalon. Bármilyen hangsegítség vagy ismétlődő csettegés súlyos hibának számít, és az adott feladat pontozásánál, illetve az összbenyomásnál figyelembe kell venni.

2.6.4. Díjlovagló versenyek – általános információk

A nemzeti versenyek célja összhangban van a nemzetközi díjlovagló versenyek céljával. Az FEI 1929-ben alakította meg a Nemzetközi Díjlovagló Versenyt, azzal a céllal, hogy megővja a Lovaglás Művészetét az esetleges durvaságoktól és eltévelyedésektől, megőrizze alapelveinek tisztaságát, és így hiánytalanul adhassa tovább a diszciplína fő irányelveit az eljövendő lovas nemzedékek számára.

2.6.5. A lovasok öltözete

Biztonsági kobak és cilinder/keménykalap Általános szabályként lovagláshoz hárompontos biztonsági kobak viselése kötelező minden versenyző számára, továbbá gyermek, póni, junior, fiatal és U25 lovasok számára az állatorvosi felvezetés idején. Az állatorvosi felvezetés idején a kobak viselése ajánlott bármely személy részére, aki a lovat felvezeti. Azok a versenyzők, akik megsértik a fenti szabályt, azonnal eltiltásra kerülnek a további lovaglástól addig, amíg a kobak nincs szabályosan a lovason. A következő személyek kivételt jelentenek a fenti szabály alól: 26 éves vagy idősebb versenyzőknek, továbbá azok a versenyzőknek, akik 7 éves vagy idősebb lovat lovagolnak megengedett a cilinder/keménykalap viselése a biztonsági kobak helyett. Azonban, ez a kivétel az aktuális versenyszámra és a versenyszámot közvetlenül megelőző (a versenyszám előtt nincs szünet) melegítés idejére korlátozott, melybe beleértendő az istálló és a melegítópálya közötti lovaglás, a versenyző lóval a melegítópályán végzett munka és az istállóba történő visszalovaglás. Minden versenyző számára engedélyezett, hogy levegye a cilindert/keménykalapot a köszönés idejére a program elején, illetve a végén, a díjátadó idejére beleértve a díjak átvételét és a tiszteletkört.

(https://www.dijlovasok.hu/dokumentum/Szabalyzat/2021/MDSZ_2021.pdf)

A lovassportok (lovastusa, díjugratás, díjlovaglás) egyedülállóak az olimpiai sportágak között, mivel hölgyek és férfiak együtt versenyeznek mind az egyéni, mind a csapat küzdelmek során

– a hölgyek kiemelkedő sikereket könyvelhetnek el mindhárom sportágban. A három olimpiai lovassporton, továbbá a lovaglást szintén magába foglaló öttusán kívül nincs más olyan olimpiai sportág, melyben ember és állat együtt dolgozik a siker érdekében.

2.7. Visszatekintés a magyar lovassport történetébe

Az első magyarországi lovas versenyt 1873-ban, nem sokkal a kiegyezés után rendezték, bár ez kevésbé volt nevezhető lóversenynek, hiszen inkább tereplovaglás és különféle akadályok ugratása volt a program része. Ezekre a versenyekre még nem is létezett lovi fogadás sem, de az tény, hogy egész Európában ekkor kezdett nagy ütemben terjedni a lovaglás, mint sport és időtöltés. A 19. században és a 20. század elején igazi robbanás következett be a lovassportok világában, ekkor kezdtek el formálódni a különféle szövetségek, ekkor alkották meg az egyes szabályokat és kezdték el szervezni a nemzetközi találkozókat.

Ekkor még mindig nem beszélhettünk azokról a szakágakról, amelyek ma ismertek a lovassport világában, de volt már tereplovaglás, bizonyos formában díjugratás és lovaspóló is. A lovassport szövetség Magyarországon 1924-ben jött létre és rögtön ebben az évben már megjelentek a magyar lovasok egy nemzetközi versenyen is. Ezekben az években megjelentették már a versenyszabályokat és azt is, hogy mely számokat kell egy-egy versenyen a programban szerepeltetni, ekkor jelent meg a military lovassport is a műsorban rendszeresen. (www.spabook.net)

2.8. A magyar lovassport jelenkori lehetőségei

A fentiekben alapvetően kicsit a magyar lovassport történetére tekintettünk vissza, de ha a jelent nézzük, akkor sem kevésbé fényes a helyzet. Bár a pandémiás időszak kicsit visszavetette a sportág fejlődését, 2021-ben a nehéz körülmények ellenére is sikerekről lehetett beszámolni. Díjugratásban Magyarország adta az Európa-bajnokot az ifjúságiak között, de a díjlovasok is eljutottak a világbajnokságra sok-sok év után ismét.

A kettesfogathajtók ismételten világbajnokságot nyertek csapatban és egyéniben is, de a lovastornászaink sem vallottak szégyent az elmúlt időszakban. És akkor arról nem is beszéltünk, hogy a magyar lovasíjászat a világ legjobbjai közé tartozik. Lovastorna világbajnokságot rendezett a magyar lovassport szövetség a Nemzeti Lovardában, tehát túlzás nélkül elmondható, hogy a magyar lovassport a világ legjobbjai közé tartozik.

Természetesen a leginkább ismert az emberek előtt főleg a lóversenyek, a vágták és galoppversenyek és a lovi fogadás, de ettől függetlenül nagyon komoly szakmai munka folyik a magyar lovaséletben. Viszont semmilyen magyar lovassportról szóló cikkben nem hagyhatjuk említés nélkül Lázár Vilmos üzletembert, aki hétszeres kettesfogathajtó világbajnokként tette le névjegyét és azon lovasok közé tartozik Magyarországon, akit szinte mindenki ismer. Az üzletemberként is sikeres Lázár Vilmos. Nem lenne tisztességes, ha egy lovassportról szóló cikkben kizárólag emberekről esne szó. A magyar lovassport történetében volt egy-két igazán különleges és híres ló, gondoljunk csak a filmben is bemutatott Kincsemre. De meg kell például említenünk még Aktiont, amely Magyarország legeredményesebb díjugrató lova volt az 1980-as és 1990-es években. De magyar ló volt ForPleasure is, az a hannoveri mén, amelyik olimpiai győztes volt Atlantában és Sydneyben, továbbá többször szerzett világbajnoki és Európa-bajnoki címeket és érmekeket is. Tényleg csak az elvetemültek emlékezhetnek rá, de például igen híres ló volt a magyar lovassport történelmében Sellő az 1945-ben elpusztult angol telivér kanca, amely az 1936-os berlini olimpiai versenyszámok bronzérmese lett. Ez is tökéletesen mutatja azt, hogy a magyar lovak az elmúlt 150 évben végig ott voltak a világ legjobbjai között, hiszen sorolhatnánk még a neveket, Rezgő vagy éppen a legendás Overdose, amely néhány éve Európa messze legeredményesebb lovának számított és előkelő világgranglistás pozíciókat birtokolt.(www.spabook.net)

A modern lósport gyökerei

Közel 200 éves múltra tekint vissza a magyar lóversenyzés történelme. Az első megmérettetést 1827-ben tartották Pesten. A sportág meghonosítója Gróf Széchenyi István, aki egy angliai tanulmányútról visszatérve 1815-ben mondta azt, hogy hazánkban három dolgot kell megtanulnia a szigetországtól: az alkotmányt, a gépipart és a lótenyésztést. Utóbbiban annyi hite volt, hogy az állatfaj tenyésztése mellett korteskedett a magyarországi lóversenyek megrendezéséért is, és 1821-re kidolgozta az első versenyszabályzatot, melynek elfogadásáért és engedélyeztetéséért később a császárhoz folyamodott. Az angol mintájú lóversenyen főként szintén angol zsokék ültek lóra, de részt vettek magyar lovak is, hazai lovasokkal. A lóversenyzés az arisztokrácia kiváltsága volt, már az első alkalommal is nagy népszerűségnek örvendett az esemény köreibben: Széchenyi egyik leveléből az derül ki, hogy az első magyar versenyt 25.000-en látogatták meg. A pozitív fogadtatás miatt további versenyeket is szerveztek az elkövetkezendő években, valamint ebben az időszakban több lovassporttal kapcsolatos írás is megjelent. Ilyen volt Széchenyi "Lovakról" című könyve, mely az első verseny tapasztalatait összegezte, vagy a

gróf Nádasdy Tamás által szerkesztett “Magyar Méneskönyv” is 1832-ből. A lóversenyzés átütő sikere miatt számos vidéki városban kezdtek el további futamokat szervezni, megnőtt a tenyésztők száma is az országban.

A “legyőzhetetlen csodakanca” és a többiek

Különösen fellendült a lótenyésztés az 1874-ben született Kincsem sikerei után. Az angol telivér szülőktől származó kanca megállíthatatlan volt a pályán, többszörös díjnyertes, a magyar lósport egyik legnagyobb büszkesége. Kincsem pályafutása alatt 54 alkalommal állt rajthoz, és 54-szer aratott győzelmet, világhírűvé vált, “a magyar csoda”-ként hivatkoztak rá. Hatéves korára izületei elkoptak, így versenyezni már nem tudott, viszont anyakancaként több csikót is ellett, vérvonala Németországban a mai napig él.

Imperiál a 20. század egyik legjobb tenyésztésű magyar versenylova volt, aki hazánkban veretlen volt pályafutása alatt. Négyéves korára Európa-szerte híressé vált, a német, a francia és az olasz élgárdát is maga mögé utasította a különböző pályákon, még Washington D.C.-ben is versenyzett a világ legjobbjai ellen.

Kincsem pályafutásához hasonlítják az Overdose által elért sikereket, aki 2008-ban a világranglista 3. helyén állt. Az angol telivér a valaha élt versenylovak veretlenségi örökranglistájának 11. helyén áll egymást követő 12 veretlenségével.

A lista nem teljes, a hazai telivértenyésztők kezei alól több kitűnő versenylo is kikerült, akik maradandót alkottak a lovassport történelmében. (muhely.bme.hu)

3.Következtetések, javaslatok

A dolgozatom készítése során az volt az elsődleges célom, hogy bemutassam a lovassportok kialakulását, és jelenlegi helyzetét.

Szerény véleményem szerint, a mai lovassportnak lenne még hová fejlődnie. Az edzők egy része nem kapta meg a megfelelő tudást és nincs is lehetősége mindenkinek fejlődni, ezt nagyon jó lenne, ha tudnánk akár külföldi edzőkkel is orvosolni. A díjlovaglásban komolyabb sikereket tudnánk elérni, ha kapnánk megfelelő anyagi támogatást, illetve hozzáértő szakmai tudást. Ezek és a jó genetikájú lovak ötvöznék a sikerekre való lehetőséget. Azt gondolom a díjlovaglás megtanít fegyelmezettnek és roppant kitartónak lenni, így mindenképpen pozitív hatással van az emberre.

Azt javasolnám mindenkinek, aki szereti a lovakat és a sportot, hogy tegyen bele mindent amit csak tud, mert kifizetődik. A mai rohanós időben a lovaglás pont arra ad lehetőséget, hogy letudjunk kicsit lassítani és a problémákon túl látni, ez mind jótékony hatással van az emberre, ezért örülnék, ha a mai lovassport része egy kicsit több támogatást kapna.

3.Összegzés

A lovaglás egy olyan sport, mely megfelelő alázattal, szorgalommal és kitartással művészetté fejleszthető! Az ember történelmi fejlődése szorosan összekapcsolódik a lovak fejlődéstörténetével. A lovassport a veszélyes sportok egyike, hisz ki ne emlékezne, szűkebb vagy tágabb környezetében előfordult lovasbalesetekre, mely közülük számos sajnos tragikus kimenetelű is lehet. Sok előnye illetve hátránya van. A sokféle lovasverseny lehetővé teszi, hogy kiválasszuk a számunkra legmegfelelőbbet. Ezekkel az egyedülálló állatokkal való kapcsolattartásnak nem kell, hogy csak a sporton alapuljon. Számos módja van a lovakkal való időtöltésnek, például sétálni vagy a földről dolgozni. A lovaglás nem csak sport, sokkal inkább egy életforma.

Végül, de nem utolsósorban, amikor lovakkal foglalkozunk, megtanulunk türelmesnek lenni. A belső béke és a következetesség alapvető tulajdonságok, ha lovakkal edzünk és dolgozunk. „Azok, akik idegesek vagy stresszesek, ellenállást fognak tapasztalni és nem járnak sikerrel – mondja Daniela Arthold. – Azok, akik csapatot tudnak alkotni a lovukkal, olyanfajta harmóniát élnek át, ami semmilyen más sportban nem tapasztalható meg.”

Szakedolgozatomban a ló és lovassportok történetét és jelenlegi helyzetét vizsgáltam. A dolgozatban kitértem a lótenyésztés történetére, a versenyzés történelmére és jelenlegi helyzetére, a lovassport különböző szakágaira, néhány fontosabb lóra, illetve a díjlovaglást tanulmányoztam. A díjlovagláson belül foglalkoztam a lovak jó létével, céljaival, versenyekkel, feladataival, történelmével, illetve a lovasok öltözetével is.

Úgy gondolom hazánkban elég sokan választják ezt a szakágot, és jó lehetőségek vannak ennek tovább fejlesztésére is.

4. Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom konzulensemnek, Dr. Bartos Ádámnak, amiért figyelemmel kísérte a munkámat, ellenőrizte a dolgozatomat formailag és tartalmilag is.

11.Ábra: Saját kép

5. Szakirodalmi Források

Horváth László: Díjlovaglás 1954

Lótenyésztés: Bokor, Árpád Pongrácz, László Bartos, Ádám Gulyás, László 2012

<https://csiobudapest.hu/kis-magyar-lovassport-tortenelem/>

<https://muhely.bme.hu/?p=4814>

<https://spabook.net/blog/kulso-cikk/magyar-lovassport-multja-jelene-jovoje/>

<https://www.lovasok.hu/lovassportok/a-galopp-versenyek-tipusai-sik-gat-es-akadalyversenyek/>

<https://www.lovasok.hu/lovassportok/fogathajtas/a-magyar-fogathajtas-tortenete/>

https://hu.wikipedia.org/wiki/H%C3%A1zi_l%C3%B3

<https://lovastorna.lovasszovetseg.hu/a-sport-tortenete/>

<https://western.lovasszovetseg.hu/a-sport-tortenete/>

<https://www.oeconomus.hu/oecofocus/lotenyesztes-huszarok-es-lovassport/>

<https://somogyifoto.gportal.hu/gindex.php?pg=33801695>

<https://eletem-a-lovaglas.webnode.hu/dijugratas-tortenete/>

<http://dijlovaglas.lovasszovetseg.hu/a-sport-tortenete>

<https://somogyifoto.gportal.hu/gindex.php?pg=33801492>

<https://www.lovasok.hu/kikapcsolodas/lovaglas-tortenete/>

<https://kincsempark.hu/losport/>

<https://horse8.freewb.hu/lovas-sportok/>

<http://www.menesgazdasag.hu/hu/rolunk/szilvasvaradi-lovas-sport-klub-egyesulet/dijlovaglas-teszt.html>

https://www.dijlovasok.hu/dokumentum/Szabalyzat/2021/MDSZ_2021.pdf

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Sady Norina (név) (hallgató Neptun azonosítója: 06JXGX) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Keszthely, 2024. április 8.

Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens
belső konzulnes

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: SADY NORINA
A Hallgató Neptun kódja: OGJXGX
A dolgozat címe: Lo'-es Lovassportok története és jelene
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: ÉLETTANI ÉS TAKARMÁNYOZÁSTANI INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: ÉLETTANI ÉS TAKARMÁNYOZÁSTANI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 14 nap

Sady Norina
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.